

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΙΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΥΡΤΙΔΗ
1974-1975

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Η ΠΡΩΤΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ Η ΠΡΩΙΜΟΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ
ΤΟΥ ΠΡΩΤΕΚΔΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΙΤΑ ΣΑΚΕΛΛΙΟΥ
ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΑΛΗΣΙΩΤΟΥ (1278/80 - 1357/;)

Τοῦ λογίου ἐκκλησιαστικοῦ τούτου ἄρχοντας οὔτε τὰ κατὰ τὸν βίον εἶναι ἀρκούντως γνωστὰ οὔτε τὰ τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου. Δὲν ἦσαν ἀγνωστοὶ ἐν τούτοις περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ δραστηριότητος εἰδήσεις ἤδη πρὸ πολλοῦ οὐδὲ ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτοῦ συγγραφαι¹ ἢ ὑπ' αὐτοῦ μεμαρτυρημένως γραφέντες χειρόγραφοι κώδικες. Ὅτι κατεῖχε τὸ ὄφρικιον τοῦ πρωτεκδίκου² ἐμφαίνεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δύο σωζομένων ἐπιστολῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν μητροπολίτην Τερεμίαν (βλ. κατωτέρω) ἐν τῷ κώδ. Vat. gr. 112³ καὶ ὅτι μετέπειτα τὸ ἀνώτερον τούτου ἀξίωμα τοῦ σακελλίου⁴, ὡν διάκονος, προκύπτει ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ συγγενοῦς αὐτῷ Γεωργίου Οἰναιώτου γενομένης παραφράσεως τοῦ «Βασιλικοῦ ἀνδριάντος» τοῦ Νικηφόρου Βλεμμύδου⁵. Χρονολογία σταθερὰ μετὰ τὴν ὅποیان πρέπει νὰ ἀνήχθη εἰς

1. Περὶ τοῦ Γεωργίου Γαλησιώτου διέλαβε πρῶτος Λέων ὁ Ἀλλάτιος ἐν τῇ διατριβῇ αὐτοῦ *De Georgiis*, βλ. παρὰ I. A. Fabricius - G. Chr. Harles, *Bibliotheca Græca*, τ. XII, *Hamburgi MDCCCIX*, σ. 85. Πβ. καὶ K. Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Litteratur*², München 1897, σσ. 448, 449 (= ἑλλην. μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου, τ. Β', σσ. 83, 85 [ἐν τοῖς ἐξῆς : Krumbacher, *GBL*³]).

2. περὶ οὗ παρὰ J. Darrouzès, *Recherches sur les Ὀφρίκια de l'Église Byzantine*, Paris 1970, σσ. 328 - 332 κ.ά. [ἐν τοῖς ἐξῆς : Darrouzès, Ὀφρίκια].

3. *Ioannes Mercati et Pius Franchi de' Cavalieri, Codices Vaticani Græci*, τ. I, Romæ MCMXXIII, σ. 134· βλ. καὶ Στ. Ἰω. Κουροῦση, Μανουὴλ Γαββαλῆς εἰτα Ματθαῖος μητροπολίτης Ἐφέσου (1271/2 - 1355/60), τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1972, σ. 111 [ἐν τοῖς ἐξῆς : Κουροῦση, Γαββαλῆς, Α'].

4. περὶ οὗ παρὰ Darrouzès, Ὀφρίκια, σσ. 318 - 322 κ.ά.

5. «Τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Νικηφόρου τοῦ Βλεμμύδου λόγος περὶ βασιλείας, μεταφρασθεὶς πρὸς τὰ σαφέστερα παρὰ τοῦ σακελλίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, διακόνου κυροῦ Γεωργίου τοῦ Γαλησιώτου καὶ τοῦ Οἰ-

σακελλίου είναι τὸ ἔτος 1334, ὅτε γίνεται εἰσέτι μνεία τοῦ ἀπὸ τοῦ 1323 σα. σακελλίου Καλοῦ τοῦ Τρικανᾶ¹. Συγγραφαὶ ἐπώνυμοι τοῦ Γαλησιώτου πλὴν τῆς παραφράσεως τοῦ Βλεμμύδου καὶ τῶν δύο ἐπιστολῶν πρὸς Ἱερεμίαν εἶναι ἐν τῷ αὐτῷ κώδ. Vat. gr. 112 ἢ ἐπιστολὴ «παραμυθητικὴ πρὸς τινὰ Κύπριον, αἰτησαμένου τὸν Γαλησιώτην τοῦ κυροῦ Ἰακίνθου, τοῦ καὶ Θεσσαλονίκης ὕστερον γεγονότος» (φφ. 63^v - 65^v, ἀνέκδοτος) καὶ αὐτοῦ Γαλησιώτου Γεωργίου μονωδία ἐπὶ τῷ σ[ο]φωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρῷ Θεοδώρῳ τῷ Ξανθοπούλῳ ἐκείνῳ» (φφ. 82^r - 87^v)². Εἰς ταύτας προσθετέα ἕτερα δύο ἔργα ἀνεπιγράφα ἐν τῷ αὐτῷ βατικανῷ κώδικι κείμενα καὶ διὰ λόγους ἱστορικῶν γεγονότων, ὕφους καὶ αὐτογράφου γραφικοῦ χαρακτῆρος ἀποδιδόμενα ἀναντιρρήτως εἰς τὸν Γαλησιώτην, ἢ εὐχαριστία εἰς Θεὸν ἐπὶ τῇ κατὰ θάλασσαν νίκη κατὰ τῶν Τούρκων ἐν Ἀδραμυττίῳ (1334) (φφ. 61^r - 63^r)³ καὶ ἡ μονωδία εἰς τὴν κατὰ τὸ 1346 πτώσιν τοῦ τροῦλλου τῆς ἁγίας Σοφίας (φφ. 11^v - 12^r)⁴. Δεῖγμα τῆς βιβλιογραφικῆς

ναϊώτου κυροῦ Γεωργίου, τῶν λογιωτάτων ἀνδρῶν καὶ ῥητόρων», Aug. Heisenberg, *Nicéphori Blemmydæ curriculum vitae et carmina*, Lipsiae [Teubn.] MDCCCXCVI, σσ. LXVI - LXVII· πβ. καὶ Κουρούση, Γαβριλάς, Α', σ. 107. Ὅτι πρὸς τὸν Οἰναιώτην ἦτο συγγενῆς ὁ Γαλησιώτης προκύπτει ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐπ. 6 ἐκείνου «Τῷ Γαλησιώτῃ συγγενῇ» (sic), κώδ. Laur. S. Marci 356, φφ. 27^r - 28^v, βλ. Κουρούση, Γαβριλάς, Α', σ. 109. Καὶ ἡ ἐπομένη ἐπ. 7 «Τῷ αὐτῷ» ἐπέμφθη εἰς τὸν Γαλησιώτην, χρονολογοῦνται δ' ἀμφοτέραι μετὰ τὸ 1321.

1. Fr. Miklosich et Ios. Müller, *Acta et diplomata*, τ. I, Vindobonæ MDCCCLX, σσ. 568 - 569 (ἀρ. CCCXI) [ἐν τοῖς ἐξῆς M. - M., Acta]· πβ. καὶ Dagrouzas, Ὀφθίλια, σσ. 137, σημ. 4, 321, σημ. 1, καὶ Κουρούση, Γαβριλάς, Α', σ. 360.

2. Ἐκδόεται ὑπὸ A. Mai, *Nova patrum bibliotheca*, τ. VI, 2, Roma 1853, σσ. 419 - 422.

3. ἐκδοθεῖσα καὶ προσγραφεῖσα εἰς τὸν Γαλησιώτην ὑπὸ τοῦ V. Laurent, *Action de grâces pour la victoire navale remportée sur les Turcs à Atramyttion au cours de l'automne 1334*, Εἰς μνήμην Κ. Ἀμάντου, Ἀθήναι 1960, σσ. 25 - 41. Αὐτόθι, σσ. 30 - 37, περὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῶν προκαλεσάντων τὴν συγγραφὴν τοῦ λόγου τούτου, τῆς νικηφόρου δηλαδὴ ἐπιθέσεως τῶν ἠνωμένων ναυτικῶν δυτικῶν δυνάμεων, πάπα, Γαλλίας, Βενετίας, Ὀσπιταλιωτῶν καὶ Κύπρου κατὰ τῶν πειρατῶν Τούρκων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου καὶ δὴ καὶ εἰς Ἀδραμύττιον (τοῦ ἐμιράτου τῆς Μυσίας τοῦ Jahsi) κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1334.

4. ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Στ. Ἰω. Κουρούση, Αἱ ἀντιλήψεις περὶ τῶν ἰσχύων τοῦ κόσμου καὶ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1346 πτώσις τοῦ τροῦλλου τῆς ἁγίας Σο-

αυτοῦ δραστηριότητος¹ παρέχουν οἱ ὑπ' αὐτοῦ γραφέντες ἐν δλω ἢ ἐν μέρει κώδικες Leidensis B. P. G. 49, Mutinensis III C 3 (gr. 82)² περιέχοντες ἔργα τοῦ Γρηγορίου Κυπρίου, Βατοπεδίου 105 (ἔτους 1326) περιλαμβάνων ἔργα τοῦ Γρηγορίου Θεολόγου, καὶ βραδύτερον ὁ Sinaiticus gr. 152 (ἔτους 1346), τετραευάγγελον³, καὶ οἱ προσφάτως ἀποδοθέντες εἰς τὴν γραφίδα αὐτοῦ ἐν μέρει κώδικες Vat. gr. 112, Vind. hist. gr. 47, Vind. theol. gr. 174⁴ καὶ ἴσως καὶ ὁ Ἰβηρικὸς 184⁵.

Ὡς ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ γίνεται φανερόν, ὁ Γαλησιώτης δὲν εἶναι συγγραφεὺς μικρᾶς παιδείας. Ἐχει οἰκειότητα οὐ μόνον εἰς τὴν θεολογικὴν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θύραθεν, ἐκ τῆς ὁποίας μάλιστα γνωρίζει καλῶς τὰ περὶ ῥητορικῆς διδάγματα, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῆς μονωδίας εἰς τὸν Θεόδωρον Ξανθόπουλον καὶ τῆς εἰς τὴν πτώσιν τοῦ τρούλλου τῆς ἁγίας Σοφίας. Καὶ τὸν ἱστορικὸν Προκόπιον ἐγνώριζε καὶ μυθολογικὰ θέματα δὲν διστάζει νὰ παρεμβάλλῃ εἰς τὸν λόγον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔργων αὐτοῦ χρονολογικῶς πρωιμώτεροι εἶναι αἱ πρὸς τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης δύο ἐπιστολαί, ἐν αἷς ἀναφέρεται καὶ ὡς π ρ ω τ ἔ κ δ ι κ ο ς. Ὁ Ἱερεμίας οὗτος⁶ εἶναι γνωστὸν ὅτι ἐξελέγη εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ 1310 χηρεύοντα θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸ α' ἔτος τῆς πατριαρχίας τοῦ Ἰωάννου ΙΓ', ὅτε καὶ μαρτυρεῖται μετέχων τῆς ἐν ΚΠῶλει ἐνδημούσης συνόδου, ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1315 τὸ

φίας, BBEΣ ΛΖ', 1969 - 1970, σσ. 247 - 250. Ἀπεδόθη εἰς τὸν Γαλησιώτην ἐν Κουροῦση, Γαβλαῶς, Α', σσ. 113 - 115.

1. Περὶ τοῦ Γεωργίου Γαλησιώτου ὡς κωδικογράφου, τῶν μορφῶν γραφῆς αὐτοῦ καὶ σχετικῶν πληροφοριῶν βλ. Κουροῦση, Γαβλαῶς, Α', σσ. 111 - 115, 190 - 191, 258 - 259, 367 - 368, καὶ D. Reinsch, Die Briefe des Matthaios von Ephesos im Codex Vindobonensis Theol. Gr. 174, Berlin 1974, σσ. 30 - 32.

2. Περὶ τῶν δύο κωδικῶν τούτων βλ. κυρίως W. Lameere, La tradition manuscrite de la correspondance de Grégoire de Chypre patriarche de Constantinople (1283 - 1289), Bruxelles - Rome 1937, σσ. 22 - 33, 38 - 50.

3. Καὶ περὶ τῶν τεσσάρων τούτων ὁ F. Halkin, Manuscrits galésiates, Scriptorium 15, 1961, σσ. 226 - 227 [= τοῦ αὐτοῦ, Recherches et documents d'hagiographie byzantine, Bruxelles 1971, σσ. 162 - 163].

4. Κουροῦση, Γαβλαῶς, Α', ἐνθ' ἀνωτ.

5. Στ. Ἰω. Κουροῦση, Ὁ λόγιος οἰκουμενικὸς πατριάρχης Ἰωάννης ΙΓ' ὁ Γλυκός, BBEΣ ΜΑ', 1974, σ. 311, σημ. 2 [ἐν τοῖς ἐξῆς: Κουροῦση, Γλυκός].

6. Περὶ αὐτοῦ παλαιότερον ὁ L. Petit, EO V, 1901 - 1902, σ. 90, ἀρ. 60, XVIII, 1916 - 1919, σ. 247, ἀρ. 53, καὶ ὁ V. Laurent, EO XXXII, 1933, σσ. 302, 308. Πβ. καὶ Γ. Θεοχαρίδην, Byzantion XL, 1970, σ. 448.

πρώτον¹. Ἐν ΚΠόλει, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν κατὰ καιροῦ πρακτικῶν τῆς αὐτῆς συνόδου², παρέμεινε μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1316, ὅτε συνετάχθη εἰς αὐτὸν ἀπευθυνθὲν γράμμα (διάγνωσις) τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου³. Ἐκ τοῦ ἐγγράφου τούτου προκύπτει ἡ εἰδησις ὅτι ὁ Ἱερεμίας ἐμελλε τότε νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν λαχοῦσαν ἐκκλησίαν, συνιστάτο δὲ αὐτῷ ὅπως ἐνεργήσῃ ἐκεῖ, ἂν δὲν συνήντα ἀντιρρήσεις, παλαιὰν ἀπόφασιν (τοῦ 1310), ἐπὶ τῇ συμφιλίῳσει τῶν ἀντιμαχομένων Ἀρσενιατῶν καὶ Ἀντιαρσενιατῶν, περὶ ἐπιβολῆς ἐπιτιμίου καὶ καθαρμοῦ τῶν διαστάντων ποτὲ πιστῶν, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχεν ἐφαρμόσει ὁ προκατόχος τοῦ Ἱερεμίου Μαλαχίας ἐξωσθεὶς τῷ αὐτῷ ἔτει ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Νήφωνος⁴. Παραμένων ἐν Θεσσαλονίκῃ πιθανώτατα, κατὰ Μάιον τοῦ 1316 ἐπιβεβαίωσι ἐγγραφὸν τῆς μονῆς Ἐσφιγμένου: Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὑπέριμος καὶ ἐξαρχὸς πάσης Θεσσαλίας Ἱερεμίας⁵. Ἐπανῆλθεν ὁμοῦς εἰς ΚΠολιν ἐν συνεχείᾳ, διότι κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους μετέχει πάλιν τῆς ἐνδημούσης⁶, ὡς καὶ κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ ἐπομένου ἔτους 1317⁷, μὴ μαρτυρουμένου, ἀλλὰ θεωρουμένου μᾶλλον πιθανοῦ, ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν ἔδραν αὐτοῦ. Πάντως τῷ 1322, ὅτε κατ' ἑαρ ἐγένετο ἐν Θεσσαλονίκῃ στάσις ὑπὲρ τοῦ νέου Ἀνδρονίκου Γ', καθ' ἣν συνελήφθη καὶ ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος, υἱὸς τοῦ πρεσβυτέρου Ἀνδρονίκου Β', ὁ Ἱερεμίας κατὰ τὸν Καντακουζηνὸν εὕρισκετο ἐκεῖ, προσετέθη

1. M. - M., Acta, I, σ. 14, ἀρ. V, ἐνθα ὑπογράφεται: ὁ Θεσσαλονίκης Ἱερεμίας.

2. Φέρεται ἐν συνεχείᾳ αὐτόθι, σσ. 18, 19 (ἀρ. IX, X), κατὰ Σεπτέμβριον πάλιν τοῦ 1315 καὶ, σσ. 30 (ἀρ. XVI/2) καὶ 33 (ἀρ. XVI/3), κατὰ Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

3. Αὐτόθι, σσ. 42 - 43 (ἀρ. XXIII).

4. ... ἀγτίως μέντοι χάριτι καὶ φιλανθρωπία Θεοῦ ἀποκατέστης καὶ καταλαμβάνεις τὴν τοιαύτην ἀγιωτάτην ἐκκλησίαν γνήσιος ποιμὴν καὶ ἀρχιερεὺς ... ἐπιτρέπει ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τοῦ παρόντος γράμματος ... ὑπὸ τῶν διαφερομένων πρότερον ἀδελφῶν ἐκπληρωθῆναι καὶ ἐνεργηθῆναι εἰς ἀμφοτέρω τὰ μέρη τὴν τοιαύτην τάξιν τοῦ ἐπιτιμίου ... , M. - M., Acta, I, σ. 43. Πβ. καὶ V. Laurent, Notes de chronologie et d'histoire byzantine de la fin du XIIIe siècle, RÈB XXVII, 1969, σ. 223.

5. J. Lefort, Actes d'Esphigmenou, texte, Paris 1973, σ. 95.

6. M. - M., Acta, I, σ. 67 (ἀρ. XXXVI/3).

7. M. - M., Acta, I, σ. 72 (ἀρ. XXXIX). Δυστυχῶς τὰ πατριαρχικά καὶ συνοδικὰ πρακτικά ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου δὲν συντάσσονται ἢ δὲν καταχωρίζονται κανονικῶς ἐν τῷ Κωδικίῳ τῶν συνοδικῶν παρασημειώσεων, μεταξὺ δὲ 1318 (1319) - 1323 σιγῶσι τελείως (πβ. Κουρούση, Γλυκός, σ. 363 καὶ σημ. 5).

μάλιστα και μετ' άλλων λογάδων και του ήγουμένου τῆς Μεγίστης Λαύρας Γερασίμου εἰς τὴν παράταξιν τοῦ νεωτέρου Ἀνδρονίκου¹. Μνεία πιθανῶς τοῦ Ἱερεμίου γίνεται και ἐν χρυσοβούλλῳ Ἀνδρονίκου Β' πρὸς τὴν μονὴν Χιλανδαρίου κατ' Ἰούλιον τοῦ 1323². Ἄλλαι πληροφορίαι περὶ τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ δὲν εἶναι γνωσταί. Ἐπόμενος μητροπολίτης ἀναφέρεται ὁ Γρηγόριος Κουτάλης ἀπὸ τοῦ 1332³.

Τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Γαλησιώτου πρὸς Ἱερεμίαν ἔχει ἐκδοθῆ (πλημμελῶς και ὡς ἔργον Ξανθοπούλου) μόνον ἡ πρώτη ἐκ τοῦ παραδιδόντος αὐτὰς βατικανοῦ κώδικος ὑπὸ τοῦ Α. Μαι⁴. Ἐνταῦθα ἐκδίδονται ἀμφότεραι ἔχουσαι ὡδε :

1. Καντακουζηνός Ι, 31 : Ι, 149,14-17. Πβ. και J. Bompaigne-L. Mavromatis, La querelle des deux Andronic et le mont Athos en 1322, REB 32, 1974, σ. 189.

2. F. Dölger, Regesten der Kaiserurkunden des oströmischen Reiches, 4. Teil, München und Berlin 1960, σ. 96, ἀρ. 2494 [ἐν τοῖς ἐξῆς : Dölger, Regesten].

3. L. Petit, EO XVIII, 1916 - 1919, σ. 248.

4. A. Mai, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 419.

Vat. gr. 112

f. 11^r

Γαλησιώτου πρωτεκδικίου

Τῷ μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κυρῷ Ἰερεμία
ἐκείνῳ τῷ ἀ[γ]ίῳ

Ἐν λόγῳ θαύματος ἀληθῶς τίθεμαι, θεϊτάτε δέσποτα, ὅπως ἐπὶ
5 τοσοῦτον ἐκ ψυχροῦ νοσοῦντά με ῥεύματος παραμυθήσασθαι οὐκ ἠθέ-
λησας, τὸν τῆς σῆς πνευματικῆς ἀγάπης πᾶν περικαιόμενον ἀπέχρησε
γὰρ ἂν πάντως ὁ τοῦ τεσσαρακονθήμερου καιρὸς γνωσθῆναι ὅτι δὴ
τυγχάνω τῇ κλίτῃ προσηλωμένος μήτοι γε τῇ σῇ ἀγιότητι, ἢ σφόδρα
μέλει περὶ ἡμῶν εὖ οἶδα, ἀλλὰ καὶ οἷς οὐ μέλει. πλὴν ἡμεῖς οἴομενοι
10 μὴ εἰς ἀκοῆς ἔλθεῖν σοι τὰ τῆς ἡμετέρας ταλαιπωρίας δῆλα ἤδη ταῦτα
τοῖς παροῦσι γράμμασι καθιστῶμεν. στήθι οὖν, πανιερώτατε δέσποτα,
καὶ ἐξέλασαι διαπρεσβευσάμενος Θεῷ κοπάσαι τὴν θραῦσιν· μετὰ δὲ
τοῦτο δίδου ἐπαρκέσας ἡμῖν, καθὰ δὴ σοι φίλον ποιεῖν, ἐν τοῖς καθ'
ἡμᾶς ἐνδεῶς ἔχουσιν, ἐξ ὧν Θεὸς σοι κατεπιστεύσατο, ὥς ἂν τὸ ἡμέτε-
15 ρον σκῆνος τῇ βαρεῖα νόσῳ κατεργασθὲν τοῖς ἐπιτηδεύουσιν ἀνακτησώμε-
θα· ὥς γὰρ σαῖς ἐντεύξεσι πρὸς Θεὸν τὸν τοῦ πάθους κουφισμὸν ἰδεῖν,
οὕτω καὶ τῇ σῇ ἐπισκέψει ἀνακλιθῆναι καὶ πρὸς εὐεξίαν ἔλθεῖν πεποι-
θαμεν.

15 τῆ... νόσῳ κατεργασθὲν: Πβ. Κ. Σ. Κό ν τ ο υ, Φιλολογικά Σύμμικτα,
Ἰθνη Δ', 1892, σσ. 481-483.

2

Τῷ αὐτῷ

Ἐγὼ δεινοῦ μοι κατὰ πόδας θεύματος οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐνσκήψαντος ἡμῶν κλινοπέτης καὶ ἀλγῶν καὶ περιοδονίαις πικρῶς βαλλόμενος, τῆς σῆς δὲ παρουσίας αἰσθόμενος, θεοπροβλήτε δέσποτα, 5 ἔδοξα ὑπ' ἐδθυμίας τῶν ὀδονῶν καθυφεῖναι, ὥστ' ἔχειν δυνατῶς καὶ μή τινος συναντιλαμβανομένου τῆς κλίνης ἐξαναστήναι καὶ τῷ ἑδάφει προσε- ρεῖδειν τοὺς πόδας καὶ προήκειν ὑπὸ βακτηρίᾳ μικρῶν, ἐπεὶ τῷ πτωχῷ πρῶτε καὶ ἰκῶ οὐδὲν ἥδιον γένοιτ' ἂν ἕτερον τῆς σῆς ὑφραως χάριεν ἐπιμειδιώσης καὶ χαρακτηριζούσης τὸν ἔνδον πνευματικὸν πλοῦτον καὶ 10 τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς. ἀπὸ ὧν τοίνυν εὐεξίας πρόξενος ἐπῆρξας ἡμῖν, εἴη Θεός σοι προστιθεὶς πολλῷ τῆς προορισθείσης μακροτέρῃ ζωῇ, ἐν ἔχοι μὲν καὶ ἡ λαχοῦσά σε πνευματικὸς προῖσχει καρποὺς ταῖς σαῖς καταρδομένη ποτίμοις διδασκαλίαις, ἔχοιμι δὲ καὶ αὐτὸς ἀπο- λαβεῖν δαφιλῶς τῆς σῆς εὐλογίας καὶ τῶν εὐχῶν, ἐπὶ σοὶ γε μόνῃ τὰς ἐλ- 15 πίδας σαλεύων μετὰ Θεὸν καὶ σὲ μόνον ἀντὶ τοῦ ἀοιδίμου δεσπότητος καὶ εὐεργέτου μου πατριάρχου κυροῦ Γρηγορίου κτώμενος εὐτυχῶς.

13 καταρδομένη : -o- in ras. (ex -suo-); cf. infra, p. 351, in monodia Holo- boli, v. 68 : ἡρδες

2 κατὰ πόδας θεύματος... : Πβ. Λουκιανοῦ Φιλοψευδεῖς, 6.

9 πνευματικὸν πλοῦτον : Πβ. Μακαρίου Αἰγυπτίου Ὁμ. ΙΗ', 5 : PG 34, 637B.

10 τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς : Πβ. Πλάτ. Πολ. 547b.

12 πνευματικὸς... καρποὺς : Πβ. Γαλ. ε' 22, Ἐφ. ε' 9.

14-15 ἐπὶ σοὶ... ἐλπίδας... σαλεύων : Πβ. Ἡλιοδ. Αἰθιοπ. 2, 33 καὶ Βῖον Κοσμά τοῦ Μακίουμᾶ (ἐκδ. Θ. Δετοράκη) ἐν ΕΕΒΣ ΜΑ', 1974, σ. 285, 100-101. Ἐνάλογος ἢ παρὰ Σέξτωρ Ἐμπειρ. (Πρὸς ῥήτορας 12) φράσις : ἐπὶ τοιοῦτοις παραγγέλμασι σαλεύουσαν.

Ὅτε ἐγράφησαν τὰ κείμενα τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Γαλησιώτου εἰς Ἱερεμίαν ἐν τῷ κώδ. Vat. gr. 112 ἢ ἴσως μόνον αἱ ἐπιγραφαὶ αὐτῶν, προστεθεῖσαι ἐκ τῶν ὑστέρων (οὐκὺρῶ Ἱερεμίᾳ ἐκ εἰν φ...), εἶχεν ἤδη ἀποθάνει ὁ Ἱερεμίας. Ὅπως φαίνεται ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, ἔχουν συντεθῆ μετὰ τὴν εἰς μητροπολίτην ἀνάδειξιν τούτου καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς ἢ καὶ δευτέρας ἐπιδημίας αὐτοῦ εἰς ΚΠολιν, ὅπερ συνήθιζε νὰ πράττη αὐτός. Δὲν πρέπει πάντως νὰ ἐγράφησαν ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1315 ἕως Ἰανουαρίου 1316, διότι τότε δὲν εἶχε μεταβῆ ὁ Ἱερεμίας εἰσέτι εἰς Θεσσαλονίκην, ἐνῶ κατὰ τοὺς στ. 13 - 14 τῆς ἐπ. 1 ὁ Γαλησιώτης ἀνέμενεν ὕλικὴν συνδρομὴν παρ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐσόδων τὰ ὅποια ἀπέφερεν αὐτῷ ἢ καταπιστευθεῖσα ποίμνη. Καὶ οἱ στ. 11 - 13 τῆς ἐπ. 2 δὲν φαίνεται ὅτι ἀπέδουν εἰς τὴν διαπίστωσιν ταύτην. Ὁ Γαλησιώτης εἶναι πρωτέκδικος (ἐπ. 2, στ. 8) τοῦ οἴκ. πατριαρχείου διατρίβων ὡς εἰκὸς ἐν ΚΠόλει καὶ ἐκεῖ συναντᾷ αὐτὸν ἐρχόμενος εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Μετὰ τούτου, χαρακτηριζομένου μάλιστα καὶ ὡς πνευματικοῦ ἀνδρὸς (ἐπ. 2, 12 - 13), εἶχε φαίνεται παλαιὰν φιλίαν ὁ πρωτέκδικος καὶ ἐτύγχανε μάλιστα καὶ τῆς βιοτικῆς συναντιλήψεως αὐτοῦ (καθὰ δὴ σοι φίλον ποιεῖν, ἐπ. 1, στ. 13), ὡς μὴ ἔχων ἐπαρκεῖς πόρους ζωῆς, καίτοι μετῆρχετο προφανῶς καὶ τὸ ἔργον τοῦ καλλιγράφου.

Αἱ ἐπιστολαὶ δὲν ἀναφέρονται εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν τοῦ Γαλησιώτου· ἢ ἐν τῇ ἐπ. 1 ἀναγράφεται ὡς τεσσαρακοσήμερος (στ. 7) ἤδη γενομένη, ἕως οὗ πληροφορηθῆ περὶ αὐτῆς ὁ φίλος Ἱερεμίας, ἢ δὲ ἐν τῇ ἐπ. 2 ὡς οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐνσκήψασα καὶ γνωσθεῖσα ἐγκαίρως εἰς τὸν ἐπισκεψάμενον αὐτὸν μητροπολίτην. Ἡ πρώτη προσκαλεῖ εἰς βοήθειαν τοῦτον, ἢ δὲ δευτέρα ἐγράφη πρὸς ἔκφρασιν εὐχαριστίας ἐπὶ ἐκδηλωθείσῃ συμπαραστάσει. Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ διαπιστωθῆ ποτέρα προηγείται· ἴσως διέταξεν αὐτὰς ὁ καταγράφας ἰδιοχείρως Γαλησιώτης ἐν τῷ φ. 11^γ κατὰ τὴν σειρὰν προτεραιότητος. Χρονικῶς πρέπει νὰ τοποθετηθοῦν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀρχιερατείας τοῦ μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καὶ προφανῶς μετὰ τὸν Μάιον τοῦ 1316, δὲν εἶναι δὲ ἀπαραίτητον νὰ κεῖνται εἰς χρονικὰ σημεῖα μὴ ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων. Ἐγράφησαν ὡς ἐκ τῶν νόσων ἐν καιρῷ ψύχους καὶ ἴσως δὲν πρέπει νὰ ἀπομακρυνθοῦν πολὺ τοῦ 1316, ἐφ' ὅσον ὁ πτωχὸς πρωτέκδικος ἔχει εἰσέτι ἀνάγκην βοηθείας καὶ ἐξακολουθεῖ διατηρῶν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν εὐεργέτου αὐτοῦ (ἐπ. 2, στ. 15 - 16).

Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ προσφέρει ἐπὶ πλέον χρήσιμον λεπτομέρειαν

ἐν τέλει περὶ τῆς σταδιοδρομίας τοῦ «πτωχοῦ πρωτεκδικίου» πληροφορεῖ ὅτι, ὅπως νῦν τυγχάνει τῆς ἐπισκέψεως τοῦ μητροπολίτου Ἱερεμίου, παλαιότερον περὶ αὐτοῦ ἐμερίμνησεν ἕτερος ἱεράρχης, τεθνεὺς κατὰ τοὺς χρόνους συντάξεως τῆς ἐπιστολῆς, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος, ὅστις μάλιστα εἰς τὸν Γαλησιώτην, ὡς δηλοῦται, προσηνέχθη ὡς εὐεργέτης. Ἀναμφιβόλως πρόκειται περὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Γ' τοῦ Κυπρίου (1283 - 1289, † 1290) καὶ οὐχὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας Γρηγορίου Α' (1243 - 1263), ἀποθανόντος πρὸ πολλοῦ, ἢ τοῦ Ἱεροσολύμων Γρηγορίου Α' (1273 ; - 1285 ;), ἀσχέτων πρὸς τὰ πράγματα τῆς ΚΠόλεως καὶ μὴ ἔχόντων πολλὰς δυνατότητας εὐεργεσιῶν αὐτόθι.

Ὁ Γ. Γαλησιώτης φαίνεται ὅτι προήρχετο ἐξ ἀσήμευ οἰκουγενείας· τὸ δὲ ἐπώνυμον δὲν ἀπεδόθη αὐτῷ ἕνεκα περιβολῆς τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐν τινι μονῇ τοῦ Γαλησίου ὄρους, ἀλλ' εἶναι πατρωνυμικόν, ὡς ἤδη ἐθεώρησε πιθανὸν ὁ F. Halkin καὶ ἐπὶ ἄλλων Γαλησιωτῶν, γραφῶν χειρογράφων¹. Ἦτο κοσμικὸς κληρικός, διάκονος, ὀφφικιᾶλιος τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἀνήκων εἰς τὴν λεγομένην τάξιν τῶν ἐξωκατακόιλων ἀρχόντων².

Ἐῴχε δὲ τὴν καταγωγὴν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας καὶ δὴ καὶ ἐκ τῆς πόλεως τοῦ Ἀδραμυττίου, ὡς σαφῶς συμπεραίνεται ἐκ τῶν ὄσων λέγει σχετικῶς ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ ἐπὶ τῇ κατὰ τὸ Ἀδραμύττιον ναυτικῇ νίκη³ :

1. F. Halkin, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 225 - 226 [= 161 - 162]. Πβ. καὶ R. Janin, *Les églises et les monastères des grands centres byzantins*, Paris 1975, σ. 249.

2. Ὡς εἶχε διαμορφωθῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ πατριάρχου Γεωργίου Β' τοῦ Σιφιλίνου (1191 - 1198) περιλαβοῦσα ὡς ἕκτον ἀρχοντα μετὰ τὸν σάκελλιον (πέμπτον τῆς πρώτης πεντάδος) καὶ τὸν πρῶτον τῆς τρίτης πεντάδος, τὸν πρωτεκδικιον, οἷος ὁ Γαλησιώτης τότε. Πβ. D a r r o u z ὀ s, Ὀφφικία, σσ. 324 - 328, καὶ Π. Ἰ. Μ π ο ῦ μ η, Οἱ ἐξωκατάκοιλοι ἢ ἐξωκατάκληλοι ἀρχόντες, Ἀθῆναι 1969, σσ. 13 - 14.

3. Ὅτι ὁ ῥητορικὸς οὗτος λόγος εἶναι γνήσιον αὐτοῦ ἔργον παρὰ τὴν Ἐλλειψιν ἐπιγραφῆς καὶ σχετικῆς μνείας, πέρα τῶν ὄσων ἐπικαλεῖται ὁ V. L a u r e n t, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 28 - 29, σημειωτέα ἢ ὁμοίότης πρὸς ἕτερον κείμενον αὐτοῦ, τὴν «Μονοφθίαν ἐπὶ τῷ... Θεοδώρῳ τῷ Ξανθοπούλῳ» ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν ἐν κατακλιδί ἀμφοτέρων τῆς προστακτικῆς πρόσου (ἀντὶ προσοῦ) κατὰ τὸν ἰδιάζοντα τοῦτον τονισμόν, οὐχὶ συνήθους ἄλλως, ἀντὶ τῆς πρόσδεξαι : τὰ λογικὰ ταῦτα τροφεῖα ὡς πατὴρ καὶ παιδευτὴς πρόσου (πρὸ σοῦ ed.) [Μονοφθία, § 14, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 422] καὶ σὺ δ' εὐμενῶς πρόσου (προσοῦ ed.) τὴν ἀνθομολόγησιν ταύτην [Εὐχαριστία, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 41, 07-08]. Δὲν συμβάλλει ὀλίγον ἐπὶ τὸ προκειμένον καὶ ἡ ἐκ συνεχεῖα, ὡς παρετήρησεν ὁ V. Laurent, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 29, ἐπίκλησις ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, μετὰ τὰς πρεσβείας τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸν Κύριον, τῆς συνεργίας οὐχὶ ἄλλου τῶν ἁγίων ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὃν προφανῶς ἐτίμα ἰδιαίτερος ὁ φέρων

Καίρῃ μοι, Ἀτραμύττιον, ὁ τῶν ἐμῶν προγόνων οἶκος, τὸ τσαούτην χάριν δεδεγμένον παρὰ Θεοῦ¹. Ἴσως καὶ τοῦτο συνέβαλεν εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς Εὐχαριστίας ὑπὸ τοῦ ρήτορος Γαλησιώτου, ἡ ἰδιαιτέρα σύνδεσις, λόγῳ τῆς καταγωγῆς, πρὸς τὴν περιοχὴν καὶ ὁ (οὐπω καὶ σήμερον πληρωθεὶς) πόθος ἐπανόδου εἰς αὐτὴν ἐλευθερωθησομένην ἀπὸ τῶν βαρβάρων, ὡς λέγει ἐν συνεχείᾳ: ὦ Χριστέ βασιλεῦ... δώρησαι τὸν ὑπὸ Ῥωμαίων τῆς ἐσθῆς πρῶτην κατεχόμενον τόπον θεάσασθαι με κατοικισθέντα δευτέρων, ὅ φασιν (Ζηνόβ. 3, 15), ἀμεινόνων². Ὁ ἴδιος δὲν ἐξῆσε, τοῦλάχιστον ἐπὶ μακρόν, ἐν Ἀδραμυττίῳ, τὸ ὅποιον ὀνομάζει οἶκον τῶν προγόνων αὐτοῦ. Τὸ Ἀδραμύττιον ἐτουρκοκρατήθη ἀρχομένου τοῦ ιδ' αἰ.³, προηγουμένως ὁμως, κατὰ τὸ ἔτος 1284, ὑπῆρ-

τὸ ὄνομα αὐτοῦ Γεώργιος ὁ Γαλησιώτης: πρεσβυτέραις τῆς σῆς ἀειπαρθένου μητρὸς καὶ συνεργίαις Γεωργίου τοῦ σοῦ ὀπλίτου καὶ μάρτυρος, τοῦ μεγάλου ἐν ἄλλοις καὶ μείζονος ἐν τοῖς θαύμασι (ἐνθ' ἄνωτ., σ. 41, 73-75).

1. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 40, 55-56' πβ. καὶ σ. 28.

2. Αὐτόθι, σ. 41, 65-70. Δὲν ἀποκλείεται ἡ σύνταξις τοῦ λόγου νὰ μὴ ἀπεσκόπει εἰς δημοσίαν ἐκφώνησιν (ὡς παρὰ Laurent, αὐτόθι, σσ. 28 - 29), τοῦλάχιστον ἀρχικῶς, ἀλλὰ νὰ ἐπλήρωσεν ἰδίαν ἐπιθυμίαν εὐχαριστήσεως ἐπὶ τῇ προσιμαζομένη ἀπελευθέρωσει τῆς πατρίδος, εὐθὺς ὡς ἔμαθεν ὁ Γαλησιώτης ἐν νυκτὶ τινὶ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1334 τὰ τῆς νίκης τῶν συμμαχοῦντων Χριστιανῶν (ἀνωτέρω σ. 336, σημ. 3) κατὰ τῶν Τούρκων. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο τῆς συνδέσεως τοῦ συγγραφέως πρὸς τὴν περιοχὴν καὶ τὸ γεγονός δὲν παρεθεώρησε καὶ ὁ V. Laurent (ἐνθ' ἄνωτ., σ. 28). Κατ' οὐσίαν ὁμως πρόκειται περὶ εὐχῆς ἐξ ἐξείνων τὰς ὁποίας ἐπὶ ποικίλαις περιστάσεσι συνέτασσον οἱ βυζαντινοὶ λόγιοι μὴ προορίζοντες πάντοτε εἰς δημοσίαν ἀπαγγελίαν (ὡς τινες π.χ. τῶν εὐχῶν τοῦ Μανουὴλ Γαβριλά). Ὁ προσωπικὸς δὲ χαρακτήρ ταύτης φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ στ. 67: ... καθ' ἦν σαρῶς τὴν ἐς ἡμᾶς σὴν συμπαθείαν ἐπιθυμίην (δὲν ὑπῆρχεν ἀνάγκη, ἂν ἔγραφε λόγον μέλλοντα νὰ ἐκφωνηθῇ ἐπ' ἐκκλησίας, νὰ σημειώσῃ τὴν ἰδίαν πληροφόρησιν, ἐφ' ὅσον ἡ νίκη ἤτο τι τὸ ταχύτατα κοινοποιηθὲν) καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω στ. 69 - 70: ... θεάσασθαι με...: εἶναι κοινὸς πόθος τῶν Ῥωμαίων ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν πατρίαν γῆν καὶ δὲν δικαιολογεῖται ἐν ἐπιδεικτικῷ λόγῳ ἐκφράζοντι τὰ γενικὰ αἰσθηματα ἢ διατυπωμένη εὐχὴ νὰ εἶναι προσωπικῆ. Καὶ αἱ ῥητορικαὶ ὑπερβολαὶ καὶ ἡ αἰσιοδοξία ἐλευθέρωσεως τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ὁ ἐγκωμισμὸς τοῦ αὐτοκράτορος (Ἀνδρονίκου Γ', ἀξίου ἄλλως ἡγέτου καὶ μαχητοῦ) δὲν εἶναι ξένα εἰς προσωπικὴν εὐχὴν ὑποκειμένην ὅπως δῆποτε εἰς τοὺς ῥητορικοὺς κανόνας καὶ γραφομένην ὑπὸ ἀνθρώπου τοῦ τότε πνευματικοῦ κόσμου. Ὅτι ἄλλως τε ὁ Γαλησιώτης ἔγραφε λόγους καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν ἐσωτερικῆς διαθέσεως φαίνεται καὶ ἐκ τῆς συντάξεως τῆς ὁμοίως ἀνεπιγράφου μοναχίας εἰς τὴν πτώσιν τοῦ τρούλλου τῆς ἁγίας Σοφίας (ἀνωτέρω, σ. 336), ἣν παρὰ τὰς ἐπιπευθεῖσας δευτέρας διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις τελικῶς κατέλιπεν ἡμιτελῆ ἅτε μὴ ἐκφωνηθεῖσαν.

3. Encyclopédie de l'Islam, τ. II, Leyde 1965, σ. 704. Καὶ τῷ 1093 εἶχε καταληφθῆ τὸ Ἀδραμύττιον ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπὶ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, ὅτε

Ξενότοπος συγκλήσεως συνόδου πρὸς συζήτησιν τοῦ Ἀρσενιατικοῦ, ἐνθα μετέβη καὶ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Κύπριος, διατρίψας ἐκεῖ ἀπὸ Φεβρουαρίου μέχρι καὶ 13 Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους¹. Ἡ μακρὰ παραμονὴ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀσφαλῶς θὰ ἐγνώρισε τὸν πατριάρχην εἰς πολλοὺς τῶν Ἀδραμυττηνῶν καὶ διατί οὐχὶ καὶ πρὸς τὸν αὐτόθι οἶκον τῶν Γαλησιωτῶν; Ἐὰν ὁ παῖς Γεώργιος ἐγεννήθη ἐκεῖ, ὅπως ἴσως θὰ ἔτυχε τοῦ διαφέροντος τοῦ γνωρίσαντος αὐτὸν Κυπρίου, τοῦ ὁποῦ ἢ μέριμνα θὰ ἤγαγεν αὐτὸν ἐν συνεχείᾳ εἰς ΚΠολιν. Ἄν ἤδη εἶχε γεννηθῆ καὶ διέτριβεν ἐν ΚΠόλει, ἴσως ὁ πατριάρχης λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς γνωριμίας τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐν Ἀδραμυττίῳ ἐμερίμνησεν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐλθὼν εἰς ΚΠολιν ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1284. Νομίζω ὅτι ἡ παραμονὴ τοῦ Γρηγορίου Κυπρίου ἐν τῇ πόλει τοῦ οἴκου τῶν Γαλησιωτῶν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀσχετος πρὸς τὴν σύνδεσιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Γεωργίου Γαλησιώτου. Ἴσως εἰς τοῦτο ἐμεσολάβησεν ἐν ΚΠόλει καὶ ὁ συγγενὴς τούτου καὶ φίλος τοῦ πατριάρχου Μανουὴλ Ὀλόβωλος (περὶ οὗ κατωτέρω).

Ἐφ' ὅσον οὗτος ὀνομάζει τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην εὐεργέτην, παραβάλλει δὲ αὐτῷ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τὸν μητροπολίτην Ἱερεμίαν, παρ' οὗ ἀνέμενον ὕλικὴν ἀρωγὴν, καὶ τοῦ Γρηγορίου ἢ ὑποστήριξις θὰ ἦτο ἀρχικῶς ὕλικὴ συμπαράστασις, ἡ ὁποία θὰ ἐξησφάλισεν αὐτῷ πλὴν τῶν βιοτικῶν πόρων καὶ δυνατότητα παιδεύσεως, ὥστε βραδύτερον νὰ σταδιοδρομήσῃ ἐν ἐκκλησιαστικοῖς ἀξιώμασι, σταδίῳ εἰς ὃ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προώρισεν αὐτὸν ὁ πατριάρχης. Ὅτι ἤδη ἐπὶ τῆς πατριαρχίας τούτου ἐχειροθετήθη εἰς τι ἀξίωμα κατωτέρου κληρικοῦ εἶναι μᾶλλον ἀπίθανον καὶ ὅπως ἴσως καὶ τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ δὲν συνάδει πάντως τῷ 1303 μεμαρτυρημένως εἶναι ἄρχων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου μνημονευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ φρουρουμένου λατινόφρονος διακόνου Γεωργίου Μετοχίτου (πατρὸς τοῦ γνωστοῦ λογοθέτου καὶ ἀξιωματοῦχου Θεοδώρου Μετοχίτου), ὅστις ἐδέχθη αὐτὸν ἐπανεληλυμμένως κομίζοντα προτάσεις τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου Α' πατριαρχοῦντος τὸ β' (23 Ἰουνίου 1303 - Σεπτ. 1309)². Ὁ Μετοχίτης δὲν μνημο-

κατεστράφη ὑπὸ τοῦ Τούρκου πειρατοῦ Τζαχᾶ, ὃ δὲ βασιλεὺς ἀνέκτισε μετ' ὀλίγα ἔτη διὰ τοῦ στρατηγοῦ Εὐμαθίου Φιλοκάλη (αὐτόθι καὶ Ἄννα Κομνηνὴ XIV, 1: II, 224,90 - 225,5, Reifferscheid· πβ. καὶ Κ. Ἀμάντου, Σχέσεις Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, τ. Α', Ἀθήναι 1955, σ. 35).

1. V. Laurent, Les registes des actes du Patriarcat de Constantinople, vol. I: Les actes des patriarches, fasc. IV: Les registes de 1208 à 1309, Paris 1971, σ. 260 [ἐν τοῖς ἐξῆς: Laurent, Registres].

2. Τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τοῦ Γ. Μετοχίτου ἔχει ὡς ἐξῆς: Τέλος...

νεύει και τοῦ βαπτιστικοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι προφανές ὅτι περὶ τοῦ Γεωργίου Γαλησιώτου πρόκειται, διότι δὲν μαρτυρεῖται ἀλλαγὸς ἕτερος Γαλησιώτης ἀρχῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ διότι ἡ προσδιοριζομένη νῦν ἡλικία αὐτοῦ δὲν ἀπάδει εἰς τὴν ταύτισιν. Τὸν Γεώργιον Γαλησιώτην ἐνταῦθα δέχεται καὶ ὁ V. Laurent (ἐνθ' ἄνωτ.).

Οἱ λόγοι τοῦ πατριάρχου τοὺς ὁποίους ἐκόμισεν ὁ Γαλησιώτης ἦσαν μετριοφρασθῆνης πλήρεις... καὶ παρακλητικοί, παρεκίνουν δὲ τὸν Μετοχίτην ὅπως ἔλθῃ εἰς ὁμίλιαν ἐκεῖνω. Ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπίσκεψιν ἐξήγαγεν ὁ Γαλησιώτης ἐκ τῶν κόλπων τετράδιά τινα, τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων (τῶν τῇ λογικῇ τέχνῃ σεμνουμένων οὐτινοσοῦν ὑπάρχον, αὐτόθι, σ. 316, § III') ἀνέγνωσεν εἰς τὸν Μετοχίτην αἰτήσας καὶ ἀπολογίας ἐπὶ τούτοις. Ἐπανῆλθε καὶ τῇ ἐπομένῃ καὶ τῇ μεθεπομένῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐρρύθμισε τὰ τῆς συνεντεύξεως τοῦ πατριάρχου μετὰ τοῦ Μετοχίτου. Συνήντησεν αὐτῷ καὶ μετ' οὐ πολὺ ἄπαξ. Νεωτέρα ἐπίσκεψις ἐγένετο χρονίου διαστήματος ἐντελοῖς ἔκτοτε παρερρη-

κυροῦται τοῖς καλουμένοις μεγάλοις ἀρχείοις ἀχθέντας ἀσφαλῶς ἡμᾶς ἐγκλεισθῆναι καὶ γίνεται, συνεκπεμφθέντος καὶ τινος ἡγεμόνος τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τούτῳ φρουρῶν συγκραθεστώτος. Ἔτι δὲ καὶ τοῦ πρότερον, τρίτος ἡμῖν ἀνύεται χρόνος ἐνθάδε, καὶ περὶ πῶν τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου καθεζομένοις ἦκει τις ἐν μιᾷ τοῖς τῆς ἐκκλησίας συγκατελεγμένους λογάσι, Γαλησιώτης τοῦπᾶννημον τῷ ἀνδρὶ, λόγους κομίζων ἐκ τοῦ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἄρτι κατέχοντος... Λόγος Γ'... § OH' ([A. Mai et] J. Cozza-Luzi, Nova Patrum Bibliotheca X, 1, Roma 1905, σ. 360α). Ὁ Γαλησιώτης ἐπισκέφθη τὸν Γ. Μετοχίτην κατὰ θέρος τοῦ 1303 καὶ οὐχὶ τοῦ 1300, ὡς σημειοῦται παρὰ Laurent, Regestes, σ. 360, ἀρ. 1577, διότι γίνεται λόγος ἐν τῷ κειμένῳ μετὰ τὸ 1297 (ἔτος θανάτου τοῦ λατινόφρονος πατριάρχου Ἰωάννου Βέκκου, Laurent, Regestes, αὐτόθι) περὶ πατριάρχου τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἄρτι κατέχοντος, πρέπει δὲ νὰ εἶναι οὗτος ὁ Ἀθανάσιος Α' τὸ β' ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1303 (τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Ἰωάννου ΙΒ' Κοσμᾶ πατριαρχεύσαντος ἤδη ἀπὸ τοῦ 1294 ἕως τοῦ 1303). Ἐρία ἔτη διήνυσεν, ὡς γράφει, ὁ Μετοχίτης ἐν τοῖς βασιλείαις φρουρούμενος οὐχὶ ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βέκκου, ἀλλ' ἀφ' ἧς ἐνεκλείσθη αὐτόθι. Θὰ ἦχθη ἄρα ἐκεῖ τῷ 1300 πρὸ ἢ ἀρχομένου τοῦ θέρους καὶ ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1303 ἤρχετο ἤδη τὸ τέταρτον ἔτος, ὡς πληροφορεῖ, τῆς φρουρήσεως. Ὅτι ἀπὸ τοῦ 1297 μέχρι τοῦ περιορισμοῦ ἐν τῷ παλατίῳ παρῆλθε χρόνος δηλοῦται ἐν τῇ προηγουμένη παραγράφῳ ΟΖ' τοῦ Λόγου Γ' (ἐνθ' ἄνωτ., σ. 359β), ἐνθα ὁ Μετοχίτης ὁμιλεῖ περὶ τῆς προηγουμένης ἐγκλείσεως αὐτοῦ: ἀπαγόμεθα αὐθις εἰς δωμάτιον ἐκεῖνο τὸ στενωπὸν ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ πρώην φρουροῖς τηρεῖσθαι καὶ φύλαξι... ἐκεῖσε δ' οὖν ἤμεν ἡμεῖς τοῖς ψηθεῖσι φρουρούμενοι καὶ μέχρ' ἰσχυροῦ καὶ ἡμέραν ἢ καὶ τινῶν ἐκ διαλειμμάτων λόγους παλαιότες... καὶ σπουδῆ τις ὠρᾶτο συχνῆ τοῦ κρατοῦντος δι' ἑλλογίμων συγκλητικῶν ἀνδρῶν καταπεμπομένων ἡμῖς ἐλκῦσαι κατάνευσιν ὁποῖα δὴ τινι τρόπῳ δοῦναι βραχεῖαν...

κότος, ὅτε πέρατι τῷ τοῦ ἔτους (σ. 361, § II B') ἐκάλεσε καὶ πάλιν τοῦτον εἰς συνάντησιν τοῦ πατριάρχου ὁ Γαλησιώτης. Πρόκειται προφανῶς περὶ τοῦ Αὐγούστου 1304. Τὸ ὅτι ἐκτελεῖ χρέη ἀπεσταλμένου τοῦ πατριάρχου μαρτυρεῖ ὅτι εἶναι νέος εἰσέτι καὶ ὅτι δὲν κατέχει ὑψηλὸν ἀξίωμα, κέκτηται ὁμῶς παιδείαν, ὥστε νὰ δύναται νὰ συνομιλῇ περὶ τῶν κοιμιζομένων μετὰ τοῦ Μετοχίτου, δεινοῦ περὶ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων. Ἐάν ἔτος γεννήσεως αὐτοῦ προταθῇ τὸ χρονικὸν διάστημα 1278 - 1280, τῷ 1303 θὰ εἶχεν ἡλικίαν 23 - 25 ἐτῶν, κατάλληλον πρὸς τὸ ἀνατρεθὲν αὐτῷ τότε ἔργον, ἐτι δὲ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχε τύχει παλαιότερον καὶ τῆς τοῦ Γρηγορίου Κυπρίου (ἀποθανόντος τῷ 1290¹) προμηθείας πρὸς κτήσιν παιδείας.

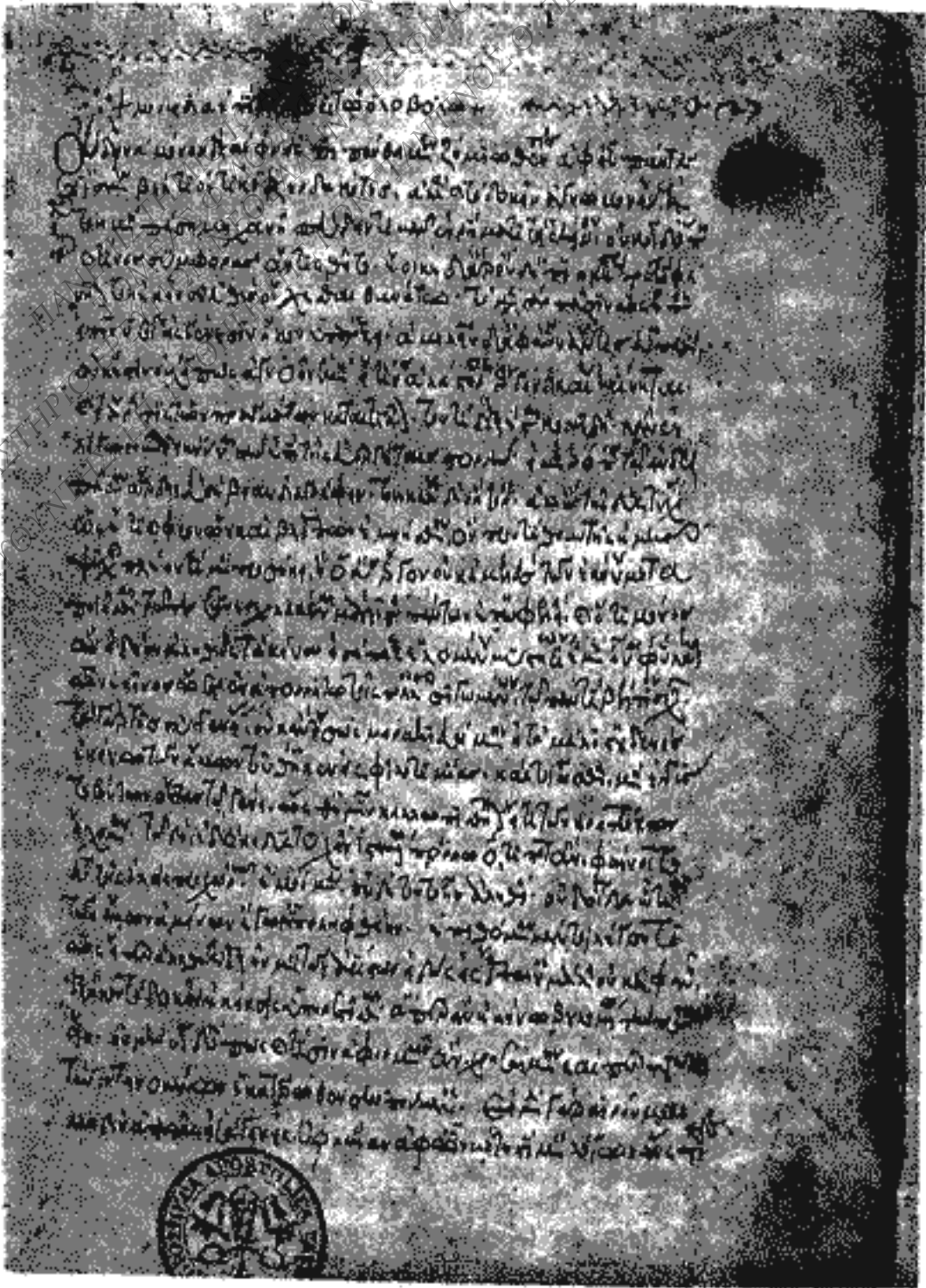
Φιλολογικὴ διερεύνησις καὶ ἀπόδοσις εἰς αὐτὸν ἔργου τινὸς ἀνωνόμου εἶναι δυνατὸν νὰ διαφωτίσῃ καὶ τὸ θέμα τοῦτο τῆς παιδείας τοῦ Γαλησιώτου καὶ κυρίως παρὰ τίνι τῶν συγχρόνων διδασκάλων ἐφοίτησε. Πρόκειται περὶ τῆς ἐν τῷ ἰδιοκτήτῳ αὐτοῦ κώδικι² Vat. gr. 112, φφ. 27^r - 29^r, «Μονωδίας ἐπὶ τῷ ῥήτορι τῷ Ὀλοβόλῳ». Καίτοι ὁ κώδιξ κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἔργον τῆς χειρὸς τοῦ Γαλησιώτου, ἡ μονωδία αὕτη ὡς καὶ τὰ ἀκολουθοῦντα δύο ἕτερα ἀνεπίγραφα ἔργα (φφ. 30^r - 51^r)³, γραφέντα ὑπὸ ἐνὸς γραφέως, ἐκ πρώτης τοῦλάχιστον ὄψεως δὲν φαίνεται ὅτι ἐντάσσονται ἐν τινι τῶν γνωστῶν μορφῶν γραφῆς τοῦ Γαλησιώτου. Τοῦτο ὁμῶς δὲν εἶναι ἱκανὸν ὅπως ἀποτρέψῃ ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῆς σχέσεως τῆς μονωδίας πρὸς τὸν ἄρχοντα τοῦ πατριαρχείου. Καὶ ἡ περὶ ἧς ἄλλως τε ὁ λόγος ἀνωτέρω «Εὐχαριστία» τοῦ Γαλησιώτου δὲν ἔχει γραφῆ ἐν τῷ βατικανῷ κώδικι ὑπ' αὐτοῦ⁴. Τὸ κείμενον τῆς μονωδίας ἔχει ὡς ἐξῆς :

1. Περὶ τῆς χρονολογίας ταύτης πληροφορεῖ ὁ αὐτὸς Γ. Μετοχίτης : φθάνει μέντοι μὲν καὶ Κύπριος ἐκμετρησάμενος τὰ τῆς ζωῆς μικρὸν ὅσον ἐπιβίους μετὰ τὴν ἐκ τοῦ θρόνου κατέλευσιν (Ἰούνιος 1289), ἐν αὐταῖς ἐξόδοις ταῖς πρὸς τὴν ἔω τοῦ αὐτοκράτορος σὺν Μουζάλωνι (Λόγος Γ', § III', A. M a i, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 329β). Αἱ «ἐξοδοὶ» τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου Β' μετὰ τοῦ μεγάλου λογοθέτου καὶ πρωτοβεσπιαρίου Θεοδώρου Μουζάλωνος τοποθετοῦνται εἰς τὸ 1290 [ἕως τοῦ 1294] (V. L a u r e n t, La date de la mort de Jean Bessos, ΕΟ XXV, 1926, σσ. 318 - 319, ἐνθα (σ. 319) καὶ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Κυπρίου, J. V o g r e a u x, Notes chronologiques, REB XVII, 1959, σ. 169).

2. Ὅτι ὁ κώδιξ οὗτος ὑπῆρξε κτῆμα τοῦ Γ. Γαλησιώτου βλ. παρὰ Κ ρ ο υ ρ ο ὄ σ η, Γαβελᾶς, Α', σσ. 110 - 113.

3. Πβ. Κατάλογον, ἀνωτέρω, σ. 395, σημ. 3, ἐν σσ. 134 - 135.

4. Πβ. καὶ V. L a u r e n t, Εἰς μνήμην Κ. Ἀμάντου, σ. 28.

Κωδ. Vat. gr. 112, φ. 27r.

Vat gr. 112

f. 27^c

Μονοδία ἐπὶ τῷ ῥήτορι τῷ Ὀλοβόλῳ

Οὐ δεινὰ μόνον εξαίφνης πεπόνθαμεν ζημιωθέντες ἀφ' οὗ πάντες
 ἴσμεν βέλτιόν τι κεκεραδακότες ἀλλὰ καὶ τὸ δοκεῖν ἀγνωμονεῖν ἐκ τοῦ
 μὴ πάσῃ μηχανῇ σπεύδειν τιμᾶν ἐν ῥήματι τὰ ἐκείνου οὐκ οἶδ' ὅπη
 5 καὶ τίνος συμφορᾶς ἂν τις θεῖτο. ἔοικε δ' ἄρ' οὐδ' ἐπιεικέστερον τουτί
 φανῆναι τοῦ ἐκείνου εὐθὺς οἴχεσθαι θανάτῳ τὸ μὲν γὰρ πᾶσιν ὡς ἔπος
 εἰπεῖν ὅσοι γε εἰς γένεσιν ἦκον ὑπάρξει, ἀμελεῖν δ' ἀφ' ὧν ἂν τις εὐπά-
 θοι οὐκ ἔστιν οὐχ ὅπως ἀγνοεῖν ἐμὲ εἰ τίνος ἀλάστορος ἔργον δικαίως
 κρίνεται· καὶ εἰ ἄρα τις τῶν πραγμάτων καταιτιᾶται, τουτί δ' ἐξέσται
 10 κομιδῇ, κἂν ἐν λόγῳ γούν δεικνύουαι τὴν ἐπὶ τοῖς εὐεργέταις στοργήν·
 εἰ μὴ τρόπος τῷ ἀνδρὶ πᾶσαν ἄρδην εὐσέβειαν διαγράφειν. τοῦ καλοῦ
 δὲ ῥήτορος, ἀλλ' ὃ τῆς δυστυχίας, ὡς ἔτι καὶ φρονῶν καὶ βλέπων ἐμνή-
 σθην, ὃν προυτίθουσι τῆς ἐμῆς ψυχῆς, πλέον τί μοι προσήκει ἢ ὅσοις
 ἔργον οὐκ ἀμελὲς τῶν ἐκείνου μεταποιεῖσθαι, τῷ τε συνεσχολακῆναι
 15 μάλιστα πάντων ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ ὅτι μόνος ἂν εἶδειν ἀληθῶς τάκεινον,
 εἰσάπαξ ἐλομένου μυστηρίων ἐμὲ εἶναι φύλακα, ὧν ἐκείνος φετο ἐν
 ἀπορρητῷ τοῖς πολλοῖς σιγωμένων τῷ παντὶ βέλτιον σχεῖν—τὰ γὰρ
 τῆς συγγενείας οὐκ ἂν ἴσως μειρακιενοίμην, εἰ τὰ μάλιστ' οὐδενὸς
 ἐκείνῳ τῶν ἄλλων τοῦθ' ἦκεν εἰς φιλοτιμίας, καίτοι οἴσθα μὴ ἔγγυς
 20 τοσοῦτον ὄντας τῷ γένει, ὥσθ' ἡμῖν καλλωπισθῆναι, εἰ τι τῶν κρειττό-
 νων εἶχομεν, τῷ δὲ ἐδόκει δυστυχεῖν ἰσταμένῳ πάρῳ δ' τί ποτ' ἂν φαί-
 νοιτο εὐ τοῖς ὄλοις προχωροῦν. ἐμοὶ μὲν οὐδὲ τοῦτο ἦν ἀληθείᾳ οὐδ'
 οἶδα φῆτινι τῶν ἄλλων ἀμείνων ἔγωγ' ὑποληφθεῖν ἐπιθόμην μέντοι
 λέγοντι, ὡς εἶπερ ἀληθῶς ἐξῆν μοι τῶν ἀρίστων, εἰδὼς εἰς ἔπαινον
 25 μάλα οὐκ ἀφανῆ ἐξῆκον τὸ δοκεῖν ἐκείνοις ὑπηρετεῖσθαι, ἅπερ ἂν ἐκείνῳ
 βουλομένῳ τὴν πρώτην εἶη—οὐ μὴν οἶδ' ὅπως καὶ τίσιν ἀφορμαῖς ἂν
 χρησαίμην, καίπερ τούτων ταύτη τεινομένων ἐκατέρωθεν, σκοπούμενος.
 Εἰ μὲν γὰρ αἰροῦμαι μηδὲν ἀπλῶς εἰσάγειν εἰς εὐφημίαν ἀφ' ὧν
 30 μέτεστί μοι λόγων, ὡς τινες φαίεν, εἰς μακαρίαν τάνδρὸς οἴχομένου,
 ἔπειθ' ὅπόσοις με δεῖ βλασφημεῖσθαι καὶ ἀπεχθάνεσθαι, μέχριτερ ἂν
 ὤμεν ἐν φαινομένοις, τὸν πονηρὸν τὸν ἀχάριστον τὸν καθηγεμόνος ἐν
 μνήμαις λόγων ὠλεγωρηκότα, οὐχ οὕτως ἔγωγε μάτην συνήμι, ὡς μηδ'

7 γε *suprascr.* 20 τοσοῦτον : τοσοῦτων *cod.* 23 *vel* ἐπιθόμην29 εἰς μακαρίαν... οἴχομένου : *Πβ. Πλάτ. Φαίδ. 115d.*

ἂν ἀκριβῶς ἡσθῆσθαι. εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὐτ' ἐμοὶ μετόν, κἀγὼ δὲ οὐδα-
 μῶς ἐμαυτὸν τοδγκλήματος παραιτοῦμαι, οὐθ' ἄλλως ἀνθρώπινον, χρῆναι
 35 δὲ ἄρα γενναίως ἐπιδειξίω τὸν κοινὸν καθηγεμόνα, ἀπορολήν ἐγωγε
 κἀνταῦθα μᾶλλον ὅσον οὐκ ἂν λέξαι ἁδίκως ἔχοιμι, εἰ μὴ ξυνή τις ὁπό-
 σον περιπίπτει τοῖς καλοῖς, ἕνα καθιστῶν ἐμὲ τραγωδὸν τοῦ πάθους,
 ὡπερ ἔργον ἦν κοινή πάντων μεταποιουμένων τοῦ θρήνου δόξαι τι τῶν
 ὄντων ἀνύσαι. οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἷα τὰ κείνου εἶναι, ὡσθ' ἦκειν εἰς ἕνα πάντως
 40 ἡσθημένον ἀκριβῶς, καὶ τοῦτον δὲ ἄρα οὐ τοσοῦτον ἐν δυνάμει λόγου,
 ὡστ' ἐξείναι συλλαβόντ' ἀθρόα εὐφημεῖν τοῖς ἐπιούσιν· ἀλλ' ὁ μὲν τις
 ταῦτα ὁ δ' ἄλλος ἕτερα, κἀμοῦ δὲ ὁπόσων μετῆ κηρύττοντος, τάχ' ἂν
 οἶμαι περανθεῖν, ὃν ἂν τις προσήκειν ἐπαινον τῷ θανόντι φῆσαι. οὐδὲ
 γὰρ οὐδὲ ἐγωγε ἐκ τοῦ χλευάζειν ἐνίους ἐμὲ προαχθείην οὐδὲν εἰπεῖν,
 45 οἷς αὐτὸς ἠγάλλετο σεμνονόμενος μυστηρίοις τῷ κατὰ μόνας ὄντι ταῦτα
 πεπιστευκῶς, ὃν δὴ μετάσχοι παραστάς τῷ βήματι, ἐπειδὴ τὴν ἀποι-
 κίαν ἐκ τῆς κάτωθεν Αἰγύπτου τῶν φυσικῶν συγκριμάτων ἐστάλη
 μηδὲ γὰρ εἶναι πρὸς ἡμᾶς εἰκὴ τὸν τοῦ ἀνδρὸς ἔρωτα ἐκ τοῦδε καταμαν-
 θάνω, ἀλλὰ τῷ συνεῖναι φρουροὺς ἀπορρήτων εἶναι πανταχῆ προσε-
 50 πετίθει καθ' ἐκάστην τῶν φίλων, ὡς οὐκ ἔστιν οὐδέν, εἴ τι δεῖ κἀμὲ
 νεανιεύσασθαι, εἰς ἑτέρους μετενεχθέν, οὐτε ζῶντος οὐτ' ἀπόντος οὐδ'
 οὐ μὴ γένοιτο μέχρις ἂν σωφρονῶμεν, ὃ τιπερ ἠγεῖτο κρύπτειν ἐμοὶ
 κἀκείνῳ συνοῖσον. καίτοι γε, εἴ τις τῶν δόξης ἀνθρωπίνης ἐρώντων ἐνὶ
 παρ' ὄλον τὸν βίον ἐχρήσατο, ὃν ἐμὲ φημι πολλῶν τῶν ἐκείνου θη-
 55 σαυρὸν καθεστάναι, οὐκ ἂν ἐδόκει τοῦδε τοῖς πᾶσιν εὐδαιμονέστερος
 οὐδεὶς. ἀλλ' ἔφετο δεῖν μᾶλλον ἐν τῷ ἀφανεῖ τῶν ἀνθρωπίνων ὀλιγω-
 ρεῖν ἢ πανταχῆ τουτοισὶ διατεινόμενον ἐπειθ' ὀστερίζεσθαι τῶν ἀφθάρ-
 των ἀμοιβῶν, ἐφ' οἷς ἡσυχῆ πως καὶ ἄλλοις ἀγνώστως ἔδρα. ἀλλ' ἂ
 πάντες εἰδότες ἐκ τοῦ παθεῖν εὐ ἄδουσι καὶ ἄσουσί γε τὸν αἰεὶ χρόνον,
 60 ἐν ὁπόσῳ ἂν οἷόν τε ἢ τὸν λόγον ἐξήκειν, τούτοις κἀμοῦ συναίροντος
 †. 28^α καὶ ὑπερέϊδοντος τὴν βοήν, ἐκπληροῦσθαι δεῖ τι τῶν εἰκότων.

Ἄλλ' ὃ τῆς συνήθους ὀμιλίας, ἧς ὁπόσης καὶ ὀπως ἡρούμην αἰεὶ

37 καθιστῶν malim καθιστάν

49 - 50 προσεπατίθη cod.

58 ἀλλ' ἂ :

ἀλλ' ὃ cod.

37 περιπίπτει = ἀντιτίθεται, κατὰ τὸ ἐν ἐπ. II Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ (Schirò, σ. 268, 33) : ἦμῖς α ἡγησάμην αὐτοὺς ἑαυτοῖς περιπίπτειν.

40 ἐν δυνάμει λόγου : Πβ. Πράξ. ζ' 22.

47 ἐκ τῆς κάτωθεν Αἰγύπτου : Πβ. Κλήμ. Ἄλ. Στρωμ. Α', V : PG 8, 724 Α, Ἰππολότου Ἐλεγχον Ε', 7 : PG 16, 3199 Α.

E.γ.Δ της Κ.Τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μετείχον, ὡ λόγον, οἷς ὁσημέραι ἤρδες, οὐ πολὺ τοῦ παρὰ ποιηταῖς νέ-
κταρος λειπομένων παρ' ὅσον τὸ μὲν λόγος ἄλλως καὶ ποιητικῆ φλυα-
65 ρία, οἱ δὲ εἰ μὴ καθ' ἑκάστην ἐπήντηλον ἀποκλύζοντες ἄλμυρὰν ἀκοήν
κατὰ Πλάτωνα, μὴ οὐκ ἂν εἰλώμεθα τεθνάναι; ὡ γνώμης — περιήκει γὰρ
εἰς τρίτον ἢ τοῦ τραύματος ὀδύνην καὶ πλήττει καθάπερ εἰ βέλος ἐντὸς
τῶν σπλάγχμων προσηλωθεῖσα —, ἧς οὐκ οἶδ' ὅποιον μέρος παραλαβὼν
καὶ ἀποτεμώμενος ἐπειτα χωρήσαιμι δι' ὄλου τοῖς ἀληθέσιν. ἐγὼ μὲν
70 ὦμην ἔτι σε μεθ' ἡμῶν συνεῖναι — οὐδὲ γὰρ ἀπῆται τὸ χρεῶν βίβη —
καὶ ἀνέχειν, ὅσοι ποτ' ἂν παρατρεπομένους τὰ μείνονος εἶδησθα, καὶ ἐπ'
ἀσφαλοῦς δὲ πηγυρῶναι διολισθαίνοντας· νῦν δὲ — ἀλλ' ὡ καὶ αἰθίς, καὶ
πολλάκις δὴ φθεγξαίμεθ' ἂν ἀνόνητα γοερὸν, τοῦ πάθους καὶ τῆς κατα-
σχοῦσης ἀθυμίας — τί τι τὰ μὰ πιστεύσω; τίς ἔσται μοι τῶν συντεϊνόν-
75 των ὀδηγός; τίσι προστάταις ἂν τῶν ἐμῶν ἀφορμῶν χρῆσαιμην; τί δ'
ἄλλο καινὸν κακόν; σοῦ δὲ ἄρα, ὡ θεϊότατε, τῷ κρείττονι ἐτέρως ἔμελε
καὶ ἀπῆεις ὀλίγα τῶν ἐμῶν φροντίσας, μᾶλλον δ' ὡσπερ αἰεὶ μὴ μερι-
μῶν οὐκ ἠνέσχου, καὶ νῦν δὲ ἄρα τὸ πλεῖστον τῆς φροντίδος ἐτίθεις,
φθέγξασθαι δ' ἀπειργεν αἰφνης ἐξουσιάσαν τὸ πάθος. ἀπέπτῃς ὦχου, σοὶ
80 μὲν ἠδέως καὶ ἀγαπητῶς ἀληθῶς παραστησομένῳ τῷ ἀφθάρτῳ καὶ
ἀκηράτῳ Θεῷ καὶ ἀγάλλῃ δὴ τῷ θείῳ διακόσμῳ τῷ ἐκ πολλῶν μακα-
ρίων, ἐμοὶ δὲ πρὸς ἦπαρ καιρίως ἢ πληγῇ διέδν' διακεπέροσθαι ὄλωλα
μνημονεύων καὶ τοῦνομα δὴ προσθήκη τοῖς πόνοις, καὶ ὅπερ ἂν τις
εἰκάσαι τῶν κακούντων ἄδειαν, τοῦτ' ἐπιρρεῖ πανταχῇ πρὸς ἀνίαν ἀνδρι-
85 κῶς οὐχ ὀρῶντι τὴν σωματικὴν εἰκόνα. ἔτι χρεῖοι τῆς σῆς ἐσμεν βοη-
θείας, ἔτι τῆς καθ' ἡμᾶς αἰσθανόμεθ' ἀσθενείας, οὐκ ἐφθῆς ἐν τῷ ἀνευ-
δεεῖ καταστησάμενος τὰς ἐλπίδας. κακοδαιμονέστατος ἄρ' ἀνθρώπων
ἀπάντων ἐγὼ, ὡς μηδ' ἔχειν ἱκανῶς παραστήσαι τὰ κήθη.

Νιδόβην μὲν οὖν ἔχει λόγος εἰς λίθον ἐξ ἀνθρώπων μεταβληθῆναι
90 συμφορῶν ὑπερβολῇ· καίτοι τί θαυμαστόν τελευτῇ παιδῶν ἐφη ὡς τι
f. 28^v θαυμαστόν δ μῦθος λέγων; | ἡμῖν δ' ἀπασιν εἰς κοινόν οὐ παῖδες ἔτι

66 εἰλώμεθα cod. 81 τῷ²: τῶν cod.

63 - 64 τοῦ παρὰ ποιηταῖς νέκταρος: Πβ. 'Ομ. ε 93, 'Ἡσ. Θεογ. 640, 642.

66 Πλάτωνα: Πλάτ. Φαῖδρ. 243d.

71 εἶδησθα: 'Ἀντὶ εἰδείης κατὰ τὸ ἤδησθα τοῦ παρατατικοῦ.

81 διακόσμῳ: Πβ. τὴν ἐννοίαν τῶν νοητῶν διακόσμων (= τάξεων ἀγγέλων)
παρὰ Διον. 'Ἀρεοπ. Οὐραν. Ἱεραρχ., PG 3, 200D - 201A.

89 Νιδόβην: Πβ. 'Ομ. Ω 602 - 617, 'Ἀπολλοδ. Βιβλ. III, 5, 6, Διοδ. Σικ.
Βιβλ. IV, 74.

νήπια φρονούντες οὐ πατήρ οὐχ ὁμογενῆς καθ' ἕκαστα, ἀλλ' ἅμα πάνθ' εἰς ὧν ἅπαντα λαβὼν ὄχου. εὐδαίμων δ' ἔμοι κάκιστη γυνὴ μεταμειφθεῖσα εἰς ὃ μηδενὸς ἂν αἰσθαιτο τοῦ λοιποῦ τῶν συμβάντων, ἠλλαγμένη

95 τὸ φύσιν ἔχον πάσχειν, ἡμῖν δ' ὁράντων τῶν κακῶν ἐπησθημένων κατ' οὐδὲν λίθων ἀποδεῖν συγχωρεῖς ἀτρεκῶς τῷ τραύματι. ὦ πολλὰ δὴ μογήσασα φύσις· σὺ μὲν ἐπλάττες ἐπὶ τοῦ βελτίστου καὶ ἐκούεις εἰσώστερον ἐπιστήμας παραδοῦσα καὶ προυχῶρεϊ σου κατὰ νοῦν τὸ βούλευμα καὶ οὐδενὸς ἤττων τῶν ἀρχαίων ἐφάνης ὁπόσον τι κὰν ἡμῖν δύνη,

100 ἀπέπτῃ δέ σοι τὸ ἀστεῖον τέκνον ὑφάρπασθὲν ἐξ ἀμαλῶν θανάτῳ. ὦ πάντ' ἄδοντες εἰς κενὸν μῦθοι γυναῖκα μὲν οὖν ἀκούου τάνδρὸς ἔρωτι δι' εὐχῆς εἰς θρόνισας μετατετάχθαι καὶ πτηνοῖς διὰ βίου συνεσκεπήσθαι ἡρημέτην βυθὸν ἠπείρου, ἐμὲ δ' οὐκ οἶδα τίς ἂν φύσις ἢ χῶρος δέξαιτο θεραπείας ἐξευρίσκων ἢ ἀμνημονεῖν γε πελθῶν. ἀλλὰ τουτὶ μήποτε γέ-

105 νοίτο ὥστε κατεύξασθαι τῆς μνήμης ἀπειναί σε, ἀλλ' ὅπως αἰεὶ συνηδόμεθα συνόντες, καρτερῆσαι πράξομεν ἀπιόντος. ὦ σοφὴ Μῆδεια, φαρμάκων πολλῶν ἰδρις, εἴ γ' ἐξῆν μοι συντυχεῖν σοι, τάχα γὰρ εὔρες ὅποι ποτ' ἔμοι τὸ κακὸν ἔληξεν, εἰ μὴ ἄρα συμβάλῃς καὶ σὺ ταῖς μεθόδοις, οἱ τὴν ἰσχὺν τῆς τέχνης ξυνίεις ὠφελοῦσαν, τὸ δὲ νῦν ὑπερβαίνει καὶ

110 τὴν σὴν μαγικὴν σοφιστεῖαν. "Ὀμηρος μὲν οὖν τοῖς δυστυχοῦσι τῶν ἠρώων λαθικηδὲς κινῶν ποτόν, ᾧ μὴ ποτέ τις ἂν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν ἰδίων μνημονεύσοι. πάνθ' ὡς ἔοικεν ἐκεῖνος εἶχεν ἄρα χρόνος καὶ οὐδὲν ἡμῖν τοῖς μετὰ ταῦτ' ἀπέλιπε τῶν χρησίμων, ἀλλ' ἅμα τοῖς παθοῦσι διέπτῃ καὶ ζητοῦσιν οὐδὲν ἐς τὸ νῦν κατὰ Χαιρήμον' ἐξευρίσκεται. τί ποτ' ἂν

115 χρησαίμην; ἀπήει δὲ καὶ Πρωτεύς Αἰγύπτιος καὶ ἄλλος εἴ τις παλαιός

95 ἡμῖν : ἡμῶν cod. 99 ἤττων . . . ὁπόσων cod. 102 μετατετάχθαι : -τα-
suprascr. 108 συμβάλῃς cod.

95 τῶν κακῶν ἐπησθημένων : Πβ. Λιβαν. Μονωδῖαν ἐπὶ Ἰουλιανῶ, 1 : Π, 206 (Foerster) : αἰσθανομένην τοῦ κακοῦ. Ἡ γεν. ἡμῶν ἐκ τῶν ὁράντων . . . ἐπησθημένων ἐσφαλμένως.

101 γυναῖκα : Τὴν Ἀλκυόνην, πβ. RE I, 2, 1894, στ. 1579 - 1581.

106 - 107 Μῆδεια, φαρμάκων πολλῶν ἰδρις : Πβ. Ἀπολλοδ. Βιβλ. I, 9, 23, 26, 27, 28.

110 "Ὀμηρος : Πβ. Ὀμ. Z 264 - 265 κ.ά.

114 Χαιρήμον' : Πβ. Στοβ. Ἐκλ. 1, 8, 32, σ. 98, 10 (= Trag. Gr. Frgm. [Nauck], σ. 788, ἀρ. 21).

115 Πρωτεύς Αἰγύπτιος : Πβ. Ὀμ. δ 384 - 390.

γέρον εἰδὼς μυστικῶν Ἐκάτης καὶ τρίβων καὶ οὔτε τὸ τῆς λήθης πιεῖν ἔστιν ὕδωρ οὔτ' ἀπορρώγα δεινοῦ Στυγὸς ὕδατος ἢ καὶ τούτου σὺ μηχανὴν ἂν εὖροις ἄνωθεν ἐκ τοῦ ἀοράτου φάρμακον ἐπιπέμπων.

- †. 29^α "Ω πάντα | τρόπον ἐν δυνάμει μάλιστα καὶ μάρτυσιν, ὧν αὐτὸς
 120 ἐσεμνύνετο τοῖς ἀγῶσι καὶ προτιθῆναι δειπνον εὐσεβέσιν οὐδαμῶς ὑπορ-
 ρέον καὶ ἀποκρινόμενον, ἴλεω καὶ εὐμενοῦς πειράται τοῦ μακαρίου,
 τὸν ἑαυτοῦ βίον εἰς ἑναργὲς παράδειγμα καὶ ἀπεικονισμένον ἀνθρωπί-
 νων ἄνευ χρωμάτων ὡς οἶόν τε ἐναποτεινόμενος καὶ ἀπαγαλματώσας,
 καὶ τοῦ φωτὸς μετέχει, ἢ τοὺς οὕτω τελεσθέντας θέμις ἀκριβῶς ὄρα^ν,
 135 τὸ βεβιωμένον ὡς τὸ δέον ἀσφαλισάμενος. ἔμοι δ' ἀπολείπει φεῦ τὴν
 ἑαυτοῦ μνήμην ἐν ἔσχάτῳ κακῶν τί γὰρ δεῖ ζῆν, ὁπόταν τις μήτε τὸν
 παιδεύοντα ἔχοι μήτ' ᾧ τῶν ἰδίων ἐν τῷ ἀνυπόπτῳ τὰκριβοῦς πιστεύσοι;
 Σοὶ μὲν οὖν, ᾧ βέλτιστε, μικρὸν τοῦ πάθους ἐπιτραγωδοῦντες καὶ
 130 ἀποτετμημένοι τὰ πλείω μὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν, ἦν εἰκὸς ἅπαντας
 περὶ πολλοῦ τεθνηκότος ποιῆσθαι. δίκαιος δ' ἂν εἴης μήτ' ἐμὲ διασύ-
 ρων καὶ καταμεμφόμενος ἐν ἄχθει, εἰ πρὸ τῶν ἄλλων τοῦ ἀνδρὸς κατευ-
 τυχήσας ἐπειτ' οὐδ' ὀλίγου δεῖν ἐπαίνους ἐγκωμίον αἰροῦμαι δη-
 μιουργεῖν, καὶ πὶ τῶν ἐγκαλούντων δὲ οὐ δικαίως ἐμοῦ καθ' ἕσπον οἶόν
 136 θ' ὑπερίστασθαι. οἷς μὲν γὰρ ἔδει σεμνυνόμενον τοῖς ἐπιούσι θεατρικῶς
 ὁμοῦ καὶ πανηγυρικῶς ἐγχειρεῖν, ταῦθ' ὁ θεῖος ἀνὴρ ἐκεῖνος σιωπᾶν
 ἐπέταξε, καὶ ὄκνος ἀληθοῦς οὐ πόρρω δειλίας μή τι τῷ θανόντι δυσχε-
 ρὲς ποιῶ πειρώμενος εἰς φῶς ἄγειν ὧν δ' ἅπασι κοινῇ προσήκει καὶ

138 ὧν δ' ἅπασι : -ν δ' ᾧ- in ras.

116 μυστικῶν Ἐκάτης καὶ τρίβων : Πβ. Μ. Ψελλοῦ, Ὑποτόπωσιν κεφα-
 λαιώδη τῶν παρὰ Χαλδαίους ἀρχαίων δογμάτων 6 - 12 παρὰ Ἐ. des Places,
 Oracles chaldaïques, Paris 1971, σσ. 198 - 199 καὶ τὴν ἐπ. ιζ' τοῦ Μιχαήλ
 Ἰταλικοῦ, αὐτόθι, σσ. 215,81 - 217,14. Ἡ αὐτὴ ἐπ. καὶ παρὰ P. Gautier,
 Michel Italicos, Paris 1972, σσ. 190,1 - 191,19.

116 - 117 λήθης... ὕδωρ : Πβ. Λουκιαν. Νεκρ. διὰλ. 13, 6.

117 Στυγὸς ὕδατος : Πβ. Ὀμ. Β 755, Κ 514.

121 τοῦ μακαρίου : Ἐπὶ τοῦ Θεοῦ πβ. Ἰω. Δαμασκ. Ἐκδ. Ὀρθ. πίστεως α',
 10 - 11 : PG 94, 789A (πρώτην καὶ μακαρίαν φύσιν).

122 - 124 τὸν ἑαυτοῦ βίον ~ μετέχει : Πβ. Διον. Ἀρεοπ. Οὐρ. ἱεραρχ. III,
 2 : PG 3, 165A-C.

123 ἐναποτεινόμενος : Περὶ τῆς χρήσεως πβ. Ἰω. Δαμασκ. Ὀμ. Α', 1 : PG
 96, 545B.

124 τοῦ φωτὸς ~ ὄρα^ν : Πβ. Μ. Βασ. Ἐξαήμε. PG 29, 41A.

οὐκ ἂν ὁ αἰεὶ χρόνος τὴν μνήμην καθέξει, τούτων ὅσον ἐγχορεῖ καὶ με
 140 δεῖ μετέχειν καὶ τεθρήνηται, εἰ καὶ μὴ ὅσον ἰκανῶς, ἀλλ' ὅπως ἐγὼγ'
 ἐδυνάμην, ἐπεὶ μὴδ' εἶναι πάντη τῶν θάδλων, ἡμῶν οὕτω κραταιῶς τῷ
 πάθει κατισχημένων καὶ ἠττημένων, ἐκεῖνα τὸν ἀποχεῶντα θρῆνον
 ἐσχημένα. τοσαύτην γὰρ ἔχει τὴν πληγὴν φημι τὴν κάκωσιν, ὥστε
 καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ πρόπαντα κλαυθμὸν προφθάσασαν ἀφηρηθῆναι.

Σ η μ. Ἐσημειώθησαν τὰ ἐλάχιστα ὀρθογραφικὰ σφάλματα τοῦ κειμένου, ὥστε νὰ χρησιμεύσουν ὡς κριτήριον περὶ τῆς λογιότητος τοῦ γραφέως, ἐάν ποτε ἐρευνηθῇ τὸ θέμα τῆς γραφῆς χειρὸς καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Γαλι-
 σιώτην. Τὸ ἐπιθόμην τοῦ στ. 23 δὲν διακρίνεται σαφῶς ἐν τῇ φωτογραφίᾳ τοῦ
 φ. 27^α ἂν πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ ἐπειθόμην. Εἶναι δὲ καταφανὴς πρὸς δημιουργίαν
 ῥητορικοῦ ὕφους ἢ παραβλαστῆς τῆς φυσιολογικῆς συντάξεως τοῦ κειμένου.

Ὡς εἶναι πρόδηλον, ὁ λόγος ἔχει συνταχθῆ ὑπὸ τινος τῶν μαθητῶν τοῦ ρήτορος Ὀλοβώλου¹, ἔχοντος μάλιστα καὶ συγγένειαν πρὸς αὐτὸν καὶ προσωπικὰς σχέσεις εἴτερ τις καὶ ἄλλος, ἀπευθύνεται δὲ τινι αἰτησαμένῳ αὐτὸν (στ. 19 καὶ 128-144), ὡς ποτε ἠτήσατο τὸν Γαλησιώ-

1. Ὁ Μανουὴλ Ὀλοβώλος (ἢ Ὀλόβολος), λόγιος ρήτωρ καὶ μοναχὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάξιμος, ἔζησε κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ ιγ' αἰῶνος καὶ εἶναι σημαντικὴ μορφή τῶν Γραμμάτων τῶν Παλαιολογείων χρόνων. Εἰς τὸν μοναχικὸν βίον καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν μονὴν Ἰωάννου Προδρόμου ἐν τῇ Πέτρᾳ εἰσῆλθεν ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ τελῶν ἕδῃ εἰς τοὺς ἀδείους γραμματικούς τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτε ἐκδηλώσας συμπάθειαν ὑπὲρ τοῦ τυφλωθέντος τῷ 1261 Ἰωάννου Δ' Λασκάρειος περιῆλθεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ Μιχαὴλ Η' Παλαιολόγου, ὅφ' οὐ καὶ (ἐλαφρῶς) ἐρρινοτομήθη (Παχυμ., Μιχ. Παλ. III, 11 : I, 192,20 - 193,4). Ἐπανήχθη ὁμως εἰς τὴν δημοσίαν ζωὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ οἰκ. πατριάρχου Γερμανοῦ Γ' (1265 - 1266), ὅτε ἀνετέθη αὐτῷ, συγκατανεύσαντος τοῦ Μιχαὴλ Η', διδασκαλίᾳ ἀνωτάτης βιβλίου, ἀνέλογος τῆς τοῦ Γ. Ἀκροπολίτου, ἐν τῇ σχολῇ τοῦ ἁγίου Παύλου χάριν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχικῶς καὶ ἔλαβε καὶ τὸ βσιλικὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁφείλιον τοῦ ρήτορος (Παχυμ., Μιχ. Παλ. IV, 14 : I, 282,18 - 284,16). Ὑμνησε δὲ τὸν αὐτοκράτορα καὶ διὰ ρητορικῶν λόγων καὶ διὰ ποιημάτων κατὰ τὸν καθιερωμένον κολακευτικὸν τρόπον τῆς αὐλῆς, μέχρις οὐ ἀπώλεσε πάλιν τὴν εὐνοίαν τοῦ βσιλέως ἀντιταχθεὶς μετὰ παραρησίας τῷ 1278 εἰς τὴν σχεδιαζομένην πρὸς ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν πολιτικὴν τούτου. Ἐπιμωρήθη καὶ αὖθις διακομπευθεὶς ἐν ΚΠόλει καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐγγυὴ τῇ Κυζικίῳ μονὴν τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ (τὴν Ἰβρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Θεοφάνους τοῦ Ὀμολογητοῦ). Ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς ΚΠολιν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαὴλ Η' πλέον, τῷ 1283, ὅπως μετέσχη τῆς κατὰ τοῦ Ἰω. Βέικου συνόδου (Παχυμ., Ἀνδρόν. Παλ. I, 8 : II, 25,14 κέξ.). Ἐκτοτε δὲ διατρίβει ἐν τῇ Βσιλευούσῃ καὶ προφανῶς πάλιν διδάσκει καὶ συνεργάζεται μετὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Κυπρίου, πέμψαντος μάλιστα αὐτῷ καὶ τὰς ἐπ. ιβ', ις', ριβ' (ἐκδ. Εὐδοστρατιάδου) [καὶ ἐν τῇ ἐπ. ρλζ' ποιεῖται λόγον περὶ τούτου]. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν ἰδίων ἔργων φέρει τὰ ἀξιώματα τοῦ ρήτορος ἢ ῥήτορος τῶν ῥητόρων καὶ τοῦ μεγάλου πρωτοσυγκέλλου, ἀλλαχοῦ δὲ ὀνομάζεται ὁ μέγας διδάσκαλος καὶ φιλόσοφος τῶν φιλοσόφων καὶ ρήτωρ τῶν ῥητόρων.

Ἡ περὶ αὐτοῦ βιβλιογραφία: Βασικὴ ἡ μελέτη τοῦ M. Treu, Manuel Holobolos, BZ 5, 1896, σσ. 538 - 559, ἐνθα καὶ περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν τινὰ ἔμμετρα ἐκδίδονται καὶ τὸ εἰκοστὸν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τῶν ποιηθέντων εἰς τὴν πρόκινησιν τῶν βασιλέων Μιχαὴλ Η' καὶ Ἀνδρονίκου Β'· τὰ λοιπὰ 19 ἔχει ἐκδώσει παλαιότερον ὁ J. F. Boissonade, Anecdota Graeca, τ. V, Parisiis 1833, σσ. 159 - 182. Πιεζοὺς λόγους αὐτοῦ πέντε (ὧν οἱ τρεῖς ἐγκωμιαστικοὶ εἰς Μιχαὴλ Η') ἐξέδωκεν ὁ αὐτὸς M. Treu, Manuelis Holoboli orationes, I - II, ἐν Programm des königlichen Victoria - Gymnasiums zu Potsdam, Potsdam 1906, 1907, σσ. 1 - 98. Τὸν πρῶτον τῶν λόγων εἰς Μιχαὴλ Η' ἐπανεξέδωκεν ἐκ τοῦ ἰδίου κώδικος (Vind. phil. gr. 321), ἀγνωσθῆναι τὴν ἐκδοσιν τοῦ Treu, ὁ Ε. Σιδερίδης, Μανουὴλ Ὀλοβώλου ἐγκώμιον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η' τὸν Παλαιολόγον, ΕΕΒΕ Γ', 1926, σσ. 168 - 191. Περὶ τῆς ἐργα-

την ὁ Ἰάκινθος παραμυθητικὴν ἐπιστολήν¹. Ὅτι δὲ οὗτος πρέπει νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ Γεώργιος Γαλησιώτης θὰ προκύψῃ, ἂν συγκριθῇ ἡ μονωδία ἐπὶ τῷ Ὀλοβώλῳ πρὸς ἑτέραν μονωδίαν γνησίαν αὐτοῦ «ἐπὶ τῷ σοφωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ κυρῷ Θεόδωρῳ τῷ Ξανθοπούλῳ»². Ἡ ὁμοιότης τῶν δύο κειμένων, καίτοι χρονικῶς ἀπέχουν ἀλλήλων³, εἶναι σημαντικὴ. Διαπιστοῦνται καὶ ἐν τῇ δομῇ τῶν ἔργων καὶ ἐν τῇ συμπτώσει χαρακτηριστικῶν φράσεων. Ἡ μονωδία εἰς Ξανθοπούλον διαιρουμένη ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Α. Μαί (ἐνθ' ἄνωτ.) εἰς 14 παραγράφους ἐμφανίζει τὴν ἐξῆς θεματικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν μονωδίαν εἰς Ὀλοβώλον :

σίας τοῦ Ὀλοβώλου ἐπὶ τῶν Τεχνοπαιγνίων τοῦ Θεοκρίτου (πβ. Scholia in Theocritum vetera rec. C. Wendel, Lipsiae [Teubn.] MCMXIV, σσ. 336 - 352, σ. 346 : «Ἐρμηνεῖται τοῦ Ὀλοβώλου ῥήτορος κυροῦ Μανουῆλ καὶ μεγάλου πρωτοσυγγέλλου») ὁ C. Wendel, Die Technopagnien - Ausgabe des Rhetors Holobolos, BZ 16, 1907, σσ. 460 - 467. Ἄλλη βιβλιογραφία : Krumbacher GBL⁴, σσ. 770 - 773 (ἑλλην. μετάφρασις Γ. Σωτηριάδου, τ. Β', σσ. 742 - 746), A. Heisenberg, Aus der Geschichte und Literatur der Palaiologenzeit, Sitz.ber. d. Bayer. Ak. d. Wiss., Philos. - philol. u. hist. Klasse, Jhrg. 1920, 10, σσ. 112 - 132 (περὶ τῶν ποιημάτων), F. Fuchs, Die höheren Schulen von Konstantinopel im Mittelalter, Leipzig 1926, σσ. 57 - 58, L. Previale, Un panegirico inedito per Michele VIII Paleologo, BZ 42, 1948 - 1949, σσ. 3 - 7, F. Dölger, ἐν Lex. f. Th. u. Kirche, τ. 5, σ. 456, H. - G. Beck, Kirche u. th. Lit., München 1959, σ. 704, W. Hōrandner, Miscellanea epigrammatica, JÖB 19, 1970, σσ. 116 - 119, J. Darrouzès, Ὀρφίγια, σσ. 110 - 111 (περὶ τοῦ ἐκκλ. ἀξιώματος αὐτοῦ ῥήτορος τῶν ῥητόρων). Πβ. ἐπὶ πλέον καὶ G. Podskalsky, Byzantinische Reichseshatologie, München 1972, σσ. 50 - 51, καὶ R. Janin, Les églises et les monastères des grands centres byzantins, Paris 1975, σ. 198. R. Walter, JÖB 22, 1973, σ. 226.

1. Ἄνωτέρω, σ. 336. Καὶ ἡ μονωδία τοῦ Γαλησιώτου ἐπὶ τῇ πτώσει τοῦ προόλλου τῆς ἁγίας Σοφίας δῆθεν ἀπευθύνεται εἰς τινὰ φίλτατον, βλ. ΕΕΒΣ ΑΖ', 1969 - 1970, σ. 249, 83.

2. Ἄνωτέρω, σ. 336.

3. Ἐνθ' ὁ Μανουῆλ Ὀλοβώλος πρέπει νὰ ἀπέθανεν ἐντὸς τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ 13^{ου} αἰ. (βλ. κατωτέρω), ὁ Θεόδωρος Ξανθοπούλος μνημονεύεται εἰσαὶ ζῶν ὑπὸ τοῦ φίλου αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ τῷ 1327 (Δεκ.), ὡς μετέχων ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἀνδρονίκου Β' πρὸς τὸν ἐν Ῥηγίῳ Ἀνδρόνικον Γ' (Καντακ. I, 46, 47 : I, 226, 18, 280, 18). Μετὰ τὸ ἔτος τοῦτο δὲν εἶναι γνωστὸν πότε ἀπέθανε· πβ. R. Guiland, Correspondance de Nicéphore Grégoire, Paris 1927, σσ. 386 - 387. Τὸ ὅτι ἐκ τοῦ συγγραφικοῦ ἔργου αὐτοῦ οὐδὲν διεσώθη (πβ. αὐτόθι, σ. 387) πρέπει νὰ ἀναθεωρηθῇ, διότι πονήματα αὐτοῦ πρέπει νὰ εἶναι αἱ ἐν φφ. 5^ν - 10^ν τοῦ κώδ. Vat. gr. 112 τέσσαρες ἐπιστολαί, ὧν ἔχει ἐπιγραφῆ μὲν, ἐν τῇ ἄνω φφ. τοῦ φ. 5^ν : Ξανθοπούλου τοῦ Νικηφόρου ὡς ἐν τῷ Κατα-

α') 'Εν ταῖς §§ 1 - 2 ἀναφέρεται ἡ σχέσις τοῦ μονωδοῦντος πρὸς τὸν τεθνεῶτα μὴ κατ' ἐλπίδας λειοψία τὸν βίον. Ἡ συμφορὰ εἶναι θραυδαία καὶ κοινὴ καὶ τὸ νὰ μὴ μονωδῆσῃ αὐτὸν εἶναι σφόδρα ἄτοπον καὶ οἷον εὐθεῖες καὶ ἐκτὸς τούτου πολλοὶ χαλεπαίνουσιν αὐτῷ ὡς ἀγνώμονι καὶ ἀμελεῖ, διότι πρὸς τοῦτον προσέσχεν ὁ ῥήτωρ ἐκ πρώτης τριχός, κατὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ τῶν λόγων καλλίστου χρήματος, οὗ δὴ καθηγητῆς αὐτῷ ἐκείνος ὤφθη καὶ διδάσκαλος, εἰ χρή τάληθές εἰπεῖν (§ 1). [Φαίνεται ὅτι ὑπὸ τοῦ Θ. Ξανθοπούλου δὲν ἐδιδάχθη ὁ Γαλησιώτης ὡς μαθητῆς παρὰ διδασκάλῳ — καὶ ἂν ἐτι μετήρχετο ἔργον διδασκάλου ὁ μοναχὸς Ξανθόπουλος —, ἀναγνωρίζει αὐτὸν διδάσκαλον, οὐχὶ ὁμοίως καὶ ὑπὸ τὴν τυπικὴν σχέσιν, ἀλλ' εἰ χρή τάληθές εἰπεῖν]. Καὶ ζῶντι ἀπέδιδε τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ τιμὴν καὶ τετελευτηκότα θὰ μονωδῆσῃ καίτοι μὴ κατ' ἀξίαν (§ 2). Εἰς ταῦτα ἀντιστοιχοῦν οἱ στ. 1 - 61 τῆς μονωδίας εἰς 'Ολόβωλον, ἐνθα πάλιν ὁ λόγος περὶ τοῦ προσωπικοῦ δεσμοῦ πρὸς τὸν ἐξαίφνης θανόντα καὶ τοῦ καθήκοντος ὅπως μὴ φανῆ ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος ὁ ῥήτωρ αὐτῷ ἀποφεύγων τὸν ἐγκωμιασμόν. Μονωδεῖ πάντως τὸν 'Ολόβωλον, ἂν καὶ δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἱκανὸν πρὸς τοῦτο, διότι ἄλλως θὰ κατακριθῆ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς πονηρὸς, ἀχάριστος κλπ.

β') 'Εν ταῖς ἐπομέναις §§ 3 - 7 τῆς μονωδίας ἐπὶ τῷ Ξανθοπούλῳ ὁ Γαλησιώτης ἐγκωμιάζει τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα τοῦ τεθνεῶτος, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει σοφὸν καὶ κατὰ τὰ θεῖα, διδάσκαλον αὐτῶν πρὸς ὀρθοδόξους καὶ μὴ, εὐθύν, λυσιτελῆ, φιλόανθρωπον, ἀδέκαστον, ὑποστηρικτὴν ἀδικουμένων, διδάσκαλον εὐψυχίας καὶ καρτερίας. Καὶ ἐνταῦθα ὑπάρχει ἀντιστοιχία εἰς τὴν μονωδίαν εἰς 'Ολόβωλον' ἐν τοῖς στ. 62 - 72 ἐγκωμιάζει ὁ συγγραφεὺς τὴν συνήθη ὀμιλίαν αὐτοῦ, ἧς μετεῖχεν ἀεὶ ὅσον ἐβούλετο, τοὺς λόγους ἐκείνου παραβαλλομένους πρὸς τὸ παρὰ ποιηταῖς νέκταρ καὶ τὴν γνώμην, δι' ἧς διώρθου τοὺς συνόντας παρατρεπομένους τὰμείνονος.

γ') 'Εν συνεχείᾳ ἐν ἀμφοτέραις ἐκτίθενται αἱ ἐκ τοῦ θανάτου

λόγῳ, ἐνθ' ἄνωγ., σ. 134, εἶναι ὁμοίως ἔργα τοῦ Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου; Πρὸς τὸν Θεόδωρον Ξανθόπουλον εἶχε δεσμοὺς ὁ Γαλησιώτης, ὃν μαρτυρεῖ μάλιστα καὶ ἀποστολεῖ ἐπιστολῶν πρὸς αὐτὸν (μονωδία εἰς Θ. Ξανθ., § 12). Ἄλλως τε καὶ ἡ προφανὴς σχέσις τῶν ἐπ. 2 καὶ 3 τούτων πρὸς τὰς ἐπ. 237, 251, 262, 279, 281 καὶ 371 τοῦ Μιχαὴλ Γαβρᾶ εἰς Θ. Ξανθόπουλον καὶ τῶν ἐπ. 1 καὶ 4 πρὸς τὰς ἐπ. 94 καὶ 95 τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν συμμαρτυρεῖ εἰς τοῦτο. Καὶ ἐν φ. α' ὁ συντάξας τὸν Πίνακα περιεχομένων τοῦ κώδικος, ὅτε οὗτος περιεῖχε πλείονα ἢ τῶν φύλλα, γράφει Θεοδώρου τοῦ Ξανθοπούλου ἐπιστολαί ς'.

τῶν μονωδουμένων ἐπιπτώσεις. Ὁ θάνατος τοῦ Θεοδώρου Ξανθοπούλου (§§ 8 - 12) εἶναι κοινὴ ζημία, ἐδυστύχησε τὸ μέγιστον εἶδος τῆς φιλοσοφίας, ἐξέλιπεν ὁ καθηγητὴς πάντων τῶν καλῶν καὶ ἐγκωμιαστῆς. Ὀδύρονται ἅπαντες καὶ κυρίως οἱ ἐν Ἐρμού τεθραμμένοι. Ἐπλήρη καὶ προσωπικῶς ὁ Γαλησιώτης καὶ ἡ λύπη αὐτοῦ θὰ εἶναι διαρκής, ὡς ἐκ ταύτης δὲ καὶ τὸ ἐγκώμιον θὰ εἶναι ἐλλιπές. Καὶ ὁ φιλῶν αὐτὸν μέγας δομῆστικός (Ἰω. Καντακουζηνός) θὰ θλιβῆ πολὺ μαθὼν τὸν θάνατον ἐκείνου¹. Ὁ μονωδῶν τὸν Ὀλόβωλον ἐν στ. 72 - 118 βλέπει τὰ ἐπακόλουθα ἐκ τοῦ θανάτου αὐτοῦ κυρίως ὡς πρὸς ἑαυτὸν. Τίνοι θὰ πιστεύσῃ ἑαυτὸν, τίνα ὁδηγὸν θὰ εὔρη, τίνα προστάτην τῶν ἀπορρομῶν αὐτοῦ; Νῦν ᾤχετο ὁ Ὀλόβωλος, ἡ θλιψίς ἐπληξε καιρίως τὸν μονωδοῦντα· ἔχει ἀνάγκη εἰσεῖν τῆς βοήθειας ἐκείνου (στ. 85 - 87). Συγκρίνει καὶ πρὸς μυθικῶν προσώπων συμφορὰς τὴν θλιψίαν τὴν ἑαυτοῦ, ὡς τῆς Νιόβης, τῆς Ἀλκυόνης, καὶ εὐρίσκει βαρυτέραν, ἣν μάλιστα οὐδὲ ἑτέρων μυθολογουμένων σοφιστεῖαι δύνανται νὰ θεραπεύσουν. [Ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν μυθολογικῶν στοιχείων ὑπερτερεῖ ἡ μονωδία εἰς Ὀλόβωλον ἴσως ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐγκωμιαζόμενος ἠρέσκετο τούτοις. Ἐν τῇ εἰς Ξανθοπούλου ἀναφέρεται ὁ χρυσὸς τοῦ Μίδου καὶ τοῦ Κροίσου (§ 4) καὶ παραβάλλεται ὁ μονωδούμενος πρὸς Ἐρμῆν λόγιον (§ 13)].

δ') Καὶ οἱ ἐπίλογοι τῶν κειμένων τούτων δὲν εἶναι ἄμοιροι ὁμοιότητος καὶ συμπτώσεων : ἐν §§ 13 - 14 ὁ Ξανθοπούλος εὐδαιμονίζεται ὅτι ἔτυχε μακαριστοῦ τοῦ τέλους βιοῦς ἐν ἀρεταῖς. Ὁμολογεῖ δὲ ὁ Γαλησιώτης ὅτι θὰ τηρῆ ἀεὶ τὴν μνήμην αὐτοῦ καὶ παρακαλεῖ ὅπως ὁ μεταστὰς δέξηται τὰ λογικὰ ταῦτα τροφεῖα ὡς πατὴρ καὶ παιδευτὴς (§ 14). Ὁ ἐπίλογος τῆς μονωδίας τοῦ Ὀλοβώλου εἶναι βραχυτέρος (στ. 119 - 127), ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα μακαρίζεται οὗτος τοῦ τέλους, οἰκτιρεῖ δὲ ἑαυτὸν ὁ συγγραφεὺς στερηθεὶς τοῦ καταλιπόντος αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ μνήμην παιδευτοῦ. Οἱ ἐξῆς στ. 128 - 144 δὲν ἀποτελοῦν μέρος τῆς μονωδίας, ἀλλ' ἀπάντησιν συνοδεύουσιν τὴν αἰτηθεῖσαν μονωδίαν πρὸς τὸν αἰτησάμενον.

Αἱ συμπτώσεις αὗται ἔχουν ἔτι μείζονα σημασίαν, καθ' ὅσον ἡ τοιαύτη διάταξις τῶν ἔργων δὲν ἔχει καθορισθῆ ὑπὸ κοινῶς παραδεδωγμένων κανόνων. Δὲν τηροῦνται π.χ. τὰ ἀφοριζόμενα πάντα ἐν τοῖς

1. Ἐπειδὴ ὁ ἐν ΚΠόλει προφανῶς τελευτήσας Θεόδωρος Ξανθοπούλος ἀπέθανε κατὰ τινὰ τῶν πολλῶν μετὰ τὸ 1327 καὶ πρὸ τοῦ 1341 (ὅτε ἀνεκηρύχθη βυσιλεύς) ἀπουσίαν τοῦ μ. δομῆστικοῦ τότε Καντακουζηνοῦ ἀπὸ τῆς ΚΠόλεως.

κεφαλαίους περί παραμυθητικοῦ λόγου ἢ περί μονωδίας τοῦ Περὶ ἐπιδεικτικῶν τοῦ Μενάνδρου ῥήτορος 1.

Ἄλλὰ καὶ αἱ φραστικαὶ ὁμοιότητες εἶναι ἀξιοσημεῖοι :

Μονωδία εἰς Ὀλόβωλον

στ. 26 - 27 τίσις ἀφορμαῖς ἀνεχρησαίμην (ἐπὶ τὸ μονωδεῖν).

στ. 37 - 39 ἕνα καθιστῶν ἐμὲ τραγωδῶν τοῦ πάθους, φπερ ἔργον ἦν καὶ ἢ πάντων μεταποιουμένων τοῦ θρήνου δόξαι τι τῶν ὄντων ἀνύσαι.

στ. 40 - 41 τοῦμόν δὲ ἄρα οὐ τοσοῦτον ἐν δυνάμει λόγου, ὥστ' ἐξεῖναι συλλαβόντ' ἀθρόα εὐφημεῖν τοῖς ἐπιούσιν.

στ. 46 - 47 ... τὴν ἀποικίαν... ἐστάλη.

στ. 65 - 66 ... ἀποκλύζοντες ἀλμυρὰν ἀκοὴν κατὰ Πλάτωνα (Φαῖδρ. 243d πβ. καὶ Παχυμ. Ἀνδρόν. Παλ. II, 25 : II, 180, γ).

στ. 67 - 68 ... ἡ τοῦ τραύματος ὀδύνη καὶ πλήττει καθαπερὶ βέλος ἐντὸς τῶν σπλάγγων προσηλωθεῖσα.

στ. 82 ἐμοὶ δὲ πρὸς ἡπάρ καιρίως ἢ πληρῆ διέδου.

Μονωδία εἰς Ξανθόπουλον

§ 2 ἔστι μὲν οὖν ἐμοὶ τοῦτ' ἀφορμὴ τῆσδε τῆς θρηνοδίας...

§ 3 χρῆναι δὲ ἄρα φαίην ἐγωγε οὐχ ἕνα τραγωδῶν ἐμὲ καταστάντα τοῦ πάθους, οὕτω περὶ παντὸς τοῦ κατ' ἐκείνον δικαίου ἀποχρῆν δόξαι, ἀλλὰ Σιμωνίδην ἐκείνον καὶ Πίνδαρον κοινῇ μεταποιουμένους τῶν θρήνων πάντας τι τῶν ὄντων ἀνύσαι τοῦτ' ἔργον πεποιημένους.

§ 11 οὐκ ἐν δυνάμει λόγου τοσοῦτον εἶναι τοῦμόν ὥστ' ἐξεῖναι συλλαβόντ' ἀθρόα τὰ σὰ πλεονεκτήματα τοῖς ἐπιούσιν εὐφημεῖν.

§ 14 ... τῆς ἀποικίας ὡς ἐπὶ θεις τυχεῖν.

§ 7 ... τοῦ κοσμικοῦ καὶ ἀλμυροῦ τούτου πελάγους.

§ 10 ὦ βέλους καὶ τραύματος διὰ βάρους τῆς ἡμετέρας καρδίας ἐληλακός.

§ 9 ... σκοτομήνης, ἢ μοι πρὸς ἡπάρ διέδου ..

Εἰς ταῦτα προσθετέαι καὶ μερικώτεραι νοηματικαὶ ὁμοιότητες, ὡς π.χ. τοῦ στ. 79 (φθέγγασθαι δ' ἀπεῖργεν αἴφνης ἐξουσιάσαν τὸ πάθος) πρὸς τὴν § 11 καὶ τῶν στ. 79 - 85 πρὸς τὴν § 14. Ἄλλὰ καὶ ἦν πάντα τάνωτέρω ὑποτεθῆ ὅτι ἀποδεικνύουν μόνον τὴν ἐξάρτησιν τῆς μονωδίας εἰς Ξανθόπουλον ἐκ τῆς εἰς Ὀλόβωλον, ἣν προφανῶς εἶχεν ὑπ' ὄψει ὁ Γαλησιώτης, καὶ οὐχὶ καὶ τὴν πατρότητα τῆς δευτέρας, τὸ ὅτι ἡ

1. Βλ. L. Spengel, *Rhetores Graeci*, τ. III, Lipsiae (Teubn.) MDCCCLVI, σσ. 413 - 414, 434 - 437.

εις 'Ολόβωλον παριστᾶ τὸν συγγραφέα αὐτῆς νέον καὶ ἔχοντα εἰσέτι ἀνάγκην τοῦ οἰχομένου διδασκάλου (στ. 74-75, 85-87) δὲν εἶναι ἀσήμαντος συμβολὴ εἰς τὴν προτεινομένην ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς Γεώργιος Γαλησιώτης ἐν νεανικῇ μὲν ἡλικίᾳ συνέθηκε τὴν εἰς 'Ολόβωλον μονωδίαν, πολλῶν δὲ βραδύτερον τὴν εἰς Θεόδωρον Ξανθόπουλον, ὅτε οὐδὲν ἐκώλυε τὴν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ αὐτοῦ κειμένην πρώτην μονωδίαν καὶ θεματικῶς ἀλλὰ καὶ φραστικῶς νὰ μιμηθῇ (ὅπερ ἐποίησε καὶ ὕστερον [1346] μερικώτερον, ὅτε ἔγραψε τὴν εἰς τὴν πτώσιν τοῦ τροῦλλου τῆς ἁγίας Σοφίας, μιμησάμενος τὴν προσφατωτέραν αὐτοῦ εἰς Ξανθόπουλον¹). Δὲν εἶναι δὲ ὁ Γαλησιώτης περιωρισμένων συγγραφικῶν ἱκανοτήτων, ὥστε νὰ ἔχη ἀνάγκην προσκολλήσεως εἰς ξένον πρότυπον, τὸ ὁποῖον ἐὰν συλᾶ σιωπηρῶς, πρᾶγμα οὐχὶ ἀνεπίτρεπτον βεβαίως κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους, ἀλλ' οὐχὶ ἴδιον τοῦ λογιωτάτου ἀνδρὸς καὶ ῥήτορος (ἀνωτ. σ. 335, σημ. 5)².

Περὶ τῶν ἐν τῷ κώδικι ἐπομένων δύο ἀνεπιγράφων καὶ ἀκεφάλων ἔργων, ὧν τὸ πρῶτον ἀνέκδοτον ἐγκώμιον βασιλέως (φφ. 30^r-37^r), τὸ δὲ δεῦτερον φιλοσοφικὸς διάλογος περὶ ψυχῆς (φφ. 37^v-51^r)³, κατὰ πόσον συνδέονται πρὸς τὸν συγγραφέα τῆς εἰς 'Ολόβωλον μονωδίας δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ γίνῃ λόγος. Πέρα τοῦ ὅτι ἐγράφησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφέως τοῦλάχιστον ὁ ἐγκωμιαστικὸς εἰς βασιλέα λόγος καὶ χρονικῶς κεῖται ἐγγὺς τῇ συνθέσει τῆς μονωδίας (περὶ οὗ ἐν συνεχείᾳ), διότι εἶναι προφανὲς ὅτι συνετάχθη ὅπως ὑμνήσῃ τὸν αὐτοκράτορα Ἀνδρόνικον Β' ἐκδόντα τὴν ἑξαετῆ θυγατέρα αὐτοῦ Σιμωνίδα εἰς γάμον τῷ κρᾶλη τῆς Σερβίας Στεφάνῳ Milutin, ἵνα εἰρηνεύσῃ οὗτος πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀποστάς τῶν ἐπιθετικῶν καὶ ληστρικῶν ἐνεργειῶν. Ὁ γάμος ἐτελέσθη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1299⁴, ὁ δὲ λόγος ἐξεφωνήθη μετὰ ταῦτα, ἴσως ἱκανόν, διότι ὡς λέγεται τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα τοῦ γεγονότος τούτου (ὡς ἔδειξεν ὁ μετὰ ταῦτα χρόνος) ἐγγυᾶται πᾶσα Θράκη

1. Πβ. Κουρούση, Γαβλάς, Α', σ. 114.

2. Καὶ παρεμβάλλει μὲν χωρία τοῦ Προκοπίου ἐν τῇ μονωδίᾳ εἰς ἁγίαν Σοφίαν, ἀλλ' ἐκεῖ πρόκειται περὶ εἰδικοῦ θέματος, περὶ οὗ ἡ ἀγνοία τῆς περιγραφῆς τοῦ Προκοπίου δὲν θά ἦτο συγγνωστή.

3. Ἐκδεδωμένος ὑπὸ F. Gruezer ἐν Plotini opera omnia... τ. II, Oxonii 1835, σσ. 1431-1447.

4. Τὰ κατὰ τὸν κρᾶλην καὶ τὸν γάμον αὐτοῦ βλ. παρὰ A. W. Laiou Constantinople and the Latins. The Foreign Policy of Andronicus II, 1282-1328, Cambridge Mass. 1972, σσ. 95-100, καὶ Dölger, Regesten, 4, σσ. 28, 30, ἀρ. 2209, 2218.

βαρβάρων εκδρομῆς ἀπηλλαγμένη (φ. 31^v). Ἐάν καὶ οὗτος εἶναι ἔργον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀρχόντος Γεωργίου Γαλησιώτου, θά συνετέθη καὶ πιθανῶς ἐξεφωνήθη μετὰ τὴν 2 Φεβρ. 1301, ἡμέραν καθ' ἣν ἀποκατεστάθη ἡ διαταραχθεῖσα σύμπνοια τοῦ βασιλέως μετὰ τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου ΙΒ' Κοσμά, ἐξ ἀρχῆς μὴ συμφωνήσαντος διὰ λόγους κανονικοῦς εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου μετὰ τοῦ βαρβάρου καὶ ἤδη τρεῖς γυναῖκαςσχόντος κράλη¹. Τὸ ὅτι ὁμοῦς ἐν τῷ κώδικι τοῦ Γαλησιώτου παρεδόθησαν καὶ οὗτος καὶ ὁ ἐπόμενος λόγος ἀκέφαλοι καὶ φέροντες ἐνδιαμέσως κενὰ ἐκ παραλείψεως λέξεων (φφ. 30^v, 38^r, 48^v) ἢ καὶ στίχων ὄλων (φ. 50^r) οὐχὶ ἔνεκα φθορᾶς τῶν περιεχόντων αὐτοὺς φύλων τοῦ κώδικος, ἀλλὰ προφανῶς λόγῳ φθορᾶς τοῦ ἐξ οὗ ἀντεγράφησαν προτύπου ἢ τοῦ ἐνιαχοῦ δυσζυμβλήτου αὐτοῦ, δὲν συμβάλλει ὑπὲρ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης, διότι δὲν δικαιολογεῖται οὕτως ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀτελής καταγραφή τῶν κειμένων τούτων.

Ἐτέρα σκέψις εἶναι δυνατὸν νὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἀναγωγὴν τῆς πατρότητος αὐτῶν εἰς τὸν μονωδηθέντα ἐν τῷ πρὸ τούτων λόγῳ Μανουὴλ Ὀλοβώλου, ὥστε καὶ τὰ τρία ταῦτα ἔργα γραφέντα ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς νὰ ἀπαρτίζου ἐν σύνολον σχέσιν ἔχον πρὸς τὸν διδάσκαλον τοῦ Γαλησιώτου, τοῦ ὁποίου θανόντος παρὰ τὸν δεσμὸν φιλίας καὶ συγγενείας ἴσως δὲν κατεῖχεν ὁ Γαλησιώτης τεῦχος ἀκέραιον περιέχον τὰ ἔργα ταῦτα ἐν πλήρει μορφῇ. Τὸ πρᾶγμα χρήζει περαιτέρω ἐρεύνης καὶ κυρίως συγκρίσεως πρὸς τοὺς γνωστοὺς ἐγκωμιαστικούς λόγους τοῦ Ὀλοβώλου, τοῦ ῥήτορος τῶν ῥητόρων τῆς ἐποχῆς ταύτης². Ὅτι δὲ ὁ ῥήτωρ δὲν ἦτο ἀγευστος φιλοσοφίας, ὥστε νὰ δύναται νὰ διεκδικήσῃ καὶ τὴν συγγραφὴν τοῦ διαλόγου περὶ ψυχῆς, φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι ἐσχολίασε τὰ Ἀναλυτικὰ πρότερα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ καταλαμβάνει μάλιστα καὶ θέσιν μεταξὺ τῶν σχολιαστῶν τοῦ φιλοσόφου³. Ἀλλὰ τὸ ὅλον θέμα σχετίζεται καὶ πρὸς τὸν χρόνον θανάτου τοῦ Μανουὴλ Ὀλοβώλου οὐχὶ ἐπακριβῶς γνωστόν, περὶ οὗ κατωτέρω.

1. Παχυμέρης, Ἀνδρόν. Παλ. IV, 1 - 2, 8 - 9 : II, 279,8 - 284,6, 291,18 - 298,8. Α. Ε. Λαίου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 100.

2. Πάντως ἡ κατακλείς τοῦ ἐγκωμιαστικοῦ εἰς Ἀνδρόνικον Β' λόγου δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὰς στερεοτύπους κατακλείδας τῶν τριῶν ἀνωτέρω, σ. 355, σημ. 1, πολὺ παλαιότερων λόγων εἰς Μιχαὴλ Η' τοῦ Ὀλοβώλου, οἵτινες λήθουσι διὰ τῆς μνημονεύσεως τοῦ ψαλμικοῦ (μδ' 4) : ἔντειναι καὶ κατενοδοῦ καὶ βασιλευ.

3. Krumbacher, GBL², σσ. 772, 773 (ἐλλήν. μετάφρασις Γ. Σατηριάδου, τ. Β', σσ. 745, 746), D. Harlfinger, Die Textgeschichte der pseudo - aristotelischen Schrift Περὶ ἀτόμων γραμμῶν, Amsterdam 1924, σ. 44.

Πάντως και τὸ ὕφος τοῦ λόγου δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ κολακευτικοῦ ὕφους τῶν τριῶν ἐγκωμιαστικῶν τοῦ ρήτορος εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η' ἢ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀνδρόνικον Β'. Ἐξαίρεται ἐν τῷ λόγῳ ὑπὲρ τὸ δέον ἡ εὐτολμία, ἡ ἱκανότης περὶ τὸ διοικεῖν καὶ ἡ μέριμνα περὶ τοῦ συμφέροντος τῶν Ῥωμαίων τοῦ αὐτοκράτορος, περιβαλλομένου ὑπὸ ἐχθρῶν καὶ ἐπιβούλων καὶ ἀντεπεξερχομένου πρὸς πολλοὺς κινδύνους. Ἐν δὲ τῇ περιγραφῇ τῶν πρὸ τοῦ γάμου τῆς Σιμωνίδος σχέσεων πρὸς τοὺς Σέρβους εἶναι λίαν ὑπερβολικὸς ὁ συγγραφεὺς διότι, πειρώμενος ὅπως ἐντάξῃ τὸν γάμον τοῦτον εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως, τὰς ἀσημάντους ἴσως ἐπιτυχίας κατὰ τῶν Σέρβων τοῦ ἀποσταλέντος κατ' αὐτῶν, ἐπιτιθεμένων καὶ ληζομένων τὴν Μακεδονίαν, κονοσταύλου Μιχαὴλ Γλαβᾶ¹ ἀνάγει εἰς καταστρεπτικὴν συντριβὴν αὐτῶν ὁδηγοῦσαν εἰς ἀφανισμόν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔσωσεν αὐτοὺς ἐλεήσας ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ γάμου τῆς μονογενοῦς αὐτῷ θυγατρὸς μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τούτων, ὃν εἰσεποιήσασατο γνήσιον παῖδα καὶ τῆς ἐπακολουθησάσης στερεᾶς εἰρήνης μεταξὺ τῶν δύο λαῶν. Λησμονεῖ ὁμοίως μετ' οὐ πολὺ τὴν ἐπίπλαστον πραγματικότητα καὶ ὁμολογεῖ ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ γάμου ἦτο εὐεργετικὸν διὰ τὸ Βυζάντιον, διότι ἀπηλλάγη ἡ Θράκη τῆς ἐπιδρομῆς τῶν βαρβάρων. Τοῦτο καὶ ὁ πρεσβεύσας εἰς τοὺς Σέρβους Θεόδωρος Μετοχίτης ἐν τῷ Α' ποιήματι αὐτοῦ ὑπαινίσσεται ὡς τὸν ἀπώτερον σκοπὸν τοῦ συμφωνηθέντος κήδους². Ὅτι δὲ πράγματι εἰς τοῦτον τὸν γάμον ἀναφέρεται ὁ ἀνεπίγραφος λόγος τοῦ βατικανοῦ κώδικος συνάγεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁμιλεῖ σαφῶς περὶ Τριβαλλῶν καὶ ὅτι ἡ εἰς γάμον συναπτομένη θυγάτηρ τοῦ βασιλέως ἦτο εἰσέτι τὸ μόνον θῆλυ τέκνον αὐτοῦ, ὅπερ ἀρμόζει εἰς τὸν μίαν νῆπιον θυγατέρα

1. Περὶ οὗ ὁ Παχυμέρης (Ἀνδρόν. Παλ. III, 30 : II, 271, 12 - 272, 9) πληροφορεῖ ὅτι πολλάκις προσβάλλων οὐχ ὅπως ἤμυνε ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τακτικῆς τῶν Σέρβων νὰ μὴ ἀντιτάσσουσιν αὐτῷ τακτικὸν στρατόν, ἀλλὰ νὰ ἐπιτίθενται ἐκ τάφανους καὶ ληστρικῶς, προσηγᾶτο. Δὲν ἀποκλείεται αἱ ἐπιθέσεις τοῦ ἐμπείρου στρατηγοῦ νὰ ἦσαν ἔστιν ὅτι ἐπιτυχεῖς, ἀλλ' οἱ Σέρβοι δὲν ἀνεχαιτίζοντο. Ἴσως ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐγκωμίου συνδυάζει τὴν πρόσφατον δραστηριότητα τοῦ Γλαβᾶ πρὸς παλαιότεραν αὐτοῦ, τοῦ ἔτους 1283, ὅτε ἠγῆθεις σκυθικοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον εἶχε καλέσει τῷ 1282 ὁ μετ' οὐ πολὺ ἀποθανὼν Μιχαὴλ Η' κατὰ τοῦ Ἰωάννου Α' Ἀγγέλου ἡγεμόνος τῆς Θεσσαλίας, ὠδήγησεν αὐτοὺς κατὰ τῆς Σερβίας, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐπιστρέφοντες οἴκαδε διέσχισαν δροῦντες μέχρι τοῦ Δουναβέως (A. E. Laiou, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 30). Ὁ Γλαβᾶς οὗτος ἀπέθανε μετὰ τὸ 1307.

2. Στίχοι 580 - 597. M. Treu, Dichtungen des Gross-Logotheten Theodoros Metochites, Programm des Victoria-Gymnasiums zu Potsdam, Potsdam 1895, σσ. 15 - 17.

θρεψάμενον (μετὰ τὸν θάνατον τριῶν ἐτέρων ἅμα τῇ γεννήσει.¹) καὶ δυνάμενον τῷ 1299 νὰ ἀποκτήσῃ καὶ ἕτερα τέκνα (ἔτι, στ. 95).

Πρὸς διευκόλυσιν τῆς μελέτης καὶ τῆς ἐρεύνης τῆς πατρότητος τοῦ κειμένου παρατίθεται κατωτέρω ἐκ τούτου ἡ ἀκέφαλος ἀρχή, ἐνθα τὸ περὶ τοῦ γάμου τῆς Σιμωνίδος ἀπόσπασμα²:

1. Παχυμέρης, Ἄνδρον. Παλ. III, 32 : II, 276,17 - 277,15 (ἐνθα καὶ περὶ τῆς σχετικῆς πρὸς τοῦτο ὀνοματοθετήσεως τῆς Σιμωνίδος). Πβ. καὶ A. P a r a d o p u l o s, Versuch einer Genealogie der Palaiologen (1259 - 1453), München 1938, σσ. 35, 41 - 42, ἀρ. 58, 65, ὅστις τὰ τρία πρώτως (πρὶν καλῶς καὶ φανῆραι) θανόντα πρὸ τῆς Σιμωνίδος τέκνα τοῦ Ἄνδρονίκου Β' ἐσφαλμένως δὲν θεωρεῖ μόνον θήλεκ, ἀλλ' ὀνομάζει Θεοδώραν, Ἰσαάκιον καὶ Βαρθολομαῖον (σ. 35), στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ A. e. M a r t i n i, Manuelis Philae Carmina inedita, Neapoli 1900, σσ. 15 - 16, ἐκδιδόντος ποιήμα τοῦ Φιλῆ εἰς τὴν βασιλισσαν Βιρῆνην Παλαιολογίναν, ἐνθα ὁμοῦ (σσ. 16 - 17) σφῶς οἱ ἀποθανόντες Θεοδώρα, Ἰσαάκιος καὶ Βαρθολομαῖος ἀπαριθμοῦνται κατὰ σειράν μετὰ τὴν Σιμωνίδα.

2. Δυστυχῶς δὲν παρεδόθη ὕγιως τὸ κείμενον, ὡς φαίνεται κυρίως ἐν τοῖς στ. 6 - 8, 8 - 9, 15, 22, 63 - 70. Ἴσως ἀντεγγραφή πλημμελῶς καὶ δὴ καὶ ἐξ αὐτογράφου πιθανῶς δυσξυμβλήτου ἢ καὶ ἀτελοῦς φέροντος προσθήκας καὶ διαγραφάς. Δὲν ἐπιχειρεῖται θεραπεία ἐνταῦθα τῶν κακῶς ἐχόντων (πλὴν τῶν ἐν στ. 18, 22 καὶ 72, ἐνθα τειχιῶν ἀντὶ τειχιῶν cod. κατὰ τὸ ὑποκείμενον χωρίον τοῦ Δημοσθένους, Περὶ στεφ. 299), διότι ἀπαιτεῖται ἀκριβῆς μελέτη ἀποκλήρου τοῦ κειμένου.

Val. gr. 112

ι. 30^ε ἄλλω μὲν οὖν ἐξῆκε, τοὺς ἐχθροὺς λωβησαμένω καὶ περικόψαντι παν-
 ταχόθεν τὴν ἰσχὺν καὶ μὴθ' ὀπλίτην μῆτε ἵππον μὴθ' ὡς ἔπος εἰπεῖν
 ἐλπίδα μηδεμίαν λελοιπάτι, ἢ ζητεῖν ὅπως μηδεὶς ἔθ' ὀπολειφθεῖη, ἀλ-
 λά καὶ χώρα καὶ τείχη καὶ πᾶν ὄμοῦ τὸ ἔθνος οὕτω πλήγην ἀκαρῆ με-
 5 τοικισθεῖη τῆς οἰκουμένης καὶ συμφλεχθεῖη καὶ πάντ' ἄρδην ἐκ βάθρων
 ἀνασπασθεῖη, ἢ τοῦ μηδὲν τῶν ἀπάντων προνοεῖν, οὐχ ὅπως σωθεῖη
 ἀλλὰ καὶ πρόσσω τῆς ἰσχύος ἐπιδοῖη καὶ ἀρχὴν μᾶλλον εὐδαιμονίας
 τὴν πλήγην εὖροι, ἢ πρὸς ἅπαν ἐκτριβὲν πᾶς τις ἂν ὁμολόγῃ τῶν
 ὁσίων εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν οὐκ ἐστὶν οὐδεὶς, ᾧ δὴ ποθ' ὑπάρξαν τοὺς
 10 ἐχθροὺς χειρώσασθαι καὶ ἐντὸς σαγήνης σχεῖν, ὥστ' ἐξεῖναι διαφθεῖραι
 ὄτω βούλοισ' ἂν, ἐπειθ' οὗτος ἐξεπίτηδες ἂν πάντα ὁρῶν ὁρῶτο μὴ
 μόνον ἀπαλλαγῆναι δουλείας ἀλλὰ καὶ χρήμασι καὶ πᾶσι πράγμασι
 ῥωσθῆναι, ὥστ' ἐπιλελῆσθαι τὰ πρὶν δεινὰ δόξαντα. δικαίως μέντ' ἂν
 φαίεν στρατηγοὶ πάντες καὶ ἡγεμόνες λέγω δὴ καὶ ἔθνη καθόλου πάντα
 15 καὶ οὗτος ἀρχαῖος φιλίας νόμος μὴδ' ἂν τῶν ἐχθρῶν γνησίως μεταποιεῖ-
 σθαι μὴδ' ὀρέγειν τοῖς ἀντάραι τολμήσασι δεξιὰν μὴδ' εὖ ποιεῖν ἐν
 ὑπερβολῇ μεγίστη οὐκ ποτ' ἦδεις τὰ τιμιώτατα σινομένους, ἀλλ' ἐπί-
 σης χρῆν(αι) ἀμύνασθαι καὶ δεῖσαν ἐπεξελλεῖν μηδενὸς ἂν ἐκόντας
 εἶναι φείσασθαι τῶν εἰς τοῦτο χορηγούντων· ἢ πῶς γὰρ ἂν ἔχοιμεν δια-
 20 κρίνειν τοὺς συνήθεις τῶν ἀλλοτρίων; ἢ πῶς ἂν ὀρθῶς τομιζοίμεν, εἰ
 μὴτ' ἐκεῖνοις δικαίως σχοῖμεν τῆς τόλμης ὄρεσιν ὀρῆσαι μὴτ' αὐθις
 (φιλίας) ἔνεκεν τουτουσί, πάνθ' ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ἀσφαλείας πεποιηκότας,
 οὕτω δυνησαίμεθ' ἀντευποιεῖν;

Οὐχ οὕτω δ' ἔγνω βασιλεὺς οὐδ' ἀνθρωπίνοις ἐχρήσατο λογισμοῖς·
 25 δεινὸν μέντ' ἂν εἶη καὶ πόρρω τῆς αὐτοῦ σιγηθείας, εἰ πάντων ἀνθρώ-
 πων ὑψηλότερος αὐτός τε φύσει καταστάς καὶ Θεῶν δικαίως δόξας ἔπειτ'
 ἐπεχείρει ποιεῖν ὅλα ἐγὼ ποτ' ἂν χρῆσαιμην ἢ τῷ δεῖνι τῶν ἔργων κοι-
 νωνοίη. ἄλλος μὲν γὰρ κἂν εὐδαιμόνισε τὴν τύχην οὕτως ἰσχυρῶς τῶν
 ἐχθρῶν κεκρατηκῶς, κἂν εἰς τόδ' ἔστη μὴδὲν πλέον ἐξητακῶς, ὁ δὲ τὴν
 30 πρὸς πάντας εὐμένειαν ἀρχὴν ὁμονοίας πεποιηκῶς καὶ μετηλλακῶς
 τὰ πράγματα οικειοῦται καὶ μετακαλεῖται καὶ παῖδα γνήσιον
 τὸν πρὶν ἐχθιστὸν εἰσποιεῖται. ὦ βουλῆς ἀρίστης καὶ λυσιτελεστάτης
 καὶ πράξεως ὑπερηφάνου τε ἅμα καὶ φιλανθρώπου, ἢ κακῶς πάσχον
 ι. 30^ν ἔθνος καὶ κιν|δονεῦον εἰς φθορὰν ἀπολέσθαι καὶ μεταστῆναι τυγχάνει
 35 τῆς πρόσθεν ἐλευθερίας, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ὡς τότε μὲν καὶ πᾶς τις
 ἂν βουληθεὶς ἐπέθετο καὶ Σκύθης τῶν ἐγγύς καὶ ὄντινα ἂν φαίης τῶν
 καθ' ἑσπέραν, νυνὶ δὲ ἅπαντες δεδίασι πόρρωθεν ὑπαιδόμενοι τὸν κη-

δεστήν, μή τι τῶν οὐκ ἐπιτηδείων ἡσημένοι ἔπειτα τοῦτο γνοίεν σφίσι
 ἀηδῶς συμπεπτωκός ἀμέσως τῇ κεφαλῇ χωροῦν. ταύτης οὐκ ἂν ἀμεί-
 40 νονα οὐδὲ εὐκλεεστέραν τις ἂν εἶροι τὸν αἰεὶ χρόνον τοῖς λογισμοῖς
 ἠνωχληκῶς, ἢ κινουμένην ὁσημέραι καὶ νεωτερίζουσαν τὴν ἐσπέραν
 καὶ οὐδὲν ὅ τι μὴ τῶν ἀτόπων θρασυνομένην καὶ πλημμυλοῦσαν ἀρ-
 ραγῇ κρηπίδα βαλλομένη καθ' ὑπερβολὴν ἐνέπηξε καὶ χάρακα τοῦτον
 οὐχ ἀλώσιμον τῷ τυχόντι οὐδ' ἐτοίμως καταρραγῆναι συνωκοδόμει.
 45 Λέγω δὴ πάλιν αὖθις ἐξ ἀρχῆς κοινῇ τοῖν γενέοιιν τὴν προῆξιν λυ-
 σιτελοῦντως ἐξασκεῖν, ὥς μὴδ' ἂν ἔχειν ἐτέρως ἀμφω σωθῆναι μὴδ'
 ἀποχρώντως ἀτρεμῆσαι, περὶ ἐν βραχὺ τι φαινομένης ἐνδοῦς. σκοπεῖ-
 τω δέ τις ἐξετάζων οὕτως. Τριβαλλοὶ μὲν γὰρ οὕτω πληγέντες
 καὶ τρωθετηθέντες εἰς ἐπίπαν τῷ πολέμῳ πάντως ἐν εἶχον εὐρεῖν ἀσφα-
 50 λές, ἐγχειρῆσαι σφᾶς αὐτοὺς ἐτέρῳ τὸ πρόσθεν ἀνασώσασθαι δυναμένῳ
 πταῖσμα καὶ Ῥωμαῖοις λαμπρῶς ἐκτίσαι. τοιοῦτους δ' οὐκ ἂν εἶρον
 θαδίως, εἰ μὴ λέγοι τις ἅπασαν οἰκουμένην εἰς ταῦτο συνειληγῶς.
 ἐντεῦθεν τε ἅπας ἂν ὁμολογοῖη καθάπαξ ἀπολωλότας, ὁμοῦ μὲν βασιλεῖ
 κατεστραμμένους καὶ οἰχομένους, εἰς οὐδὲν δὲ χρησίμον ἐτέρῳ βοήθη-
 55 θέντας. ταχέως μὲντοι πολὺ πλεον ἂν ἐπήραν τὸ κατὰ σφῶν μῖσος ἡμῶν
 τῷ ζητεῖν μὲν ἀμυναν, ἥτις ἡμῖν τὰ χαλεπὰ περιστήσοι, ἔπειτ' οὐδεμιᾶς
 τυχεῖν. ἡμῖν τε αὖ πρῶτον μὲν καὶ γενναῖον καὶ σωτήριον ἅμα τοῖς
 πράγμασι τὸ πολέμῳ τῶν ἐχθρῶν κενκρατηκέναι καὶ πρὸς ἅπαν ὑποτά-
 ξαι, ἔπειτ' οὐδενὸς ἦττον τούτων, εἰ μὴ καὶ πλεον ἔχοι τις λέγειν, παρ'
 60 ὅσον τὸ μὲν [   ] καὶ ἄλλοις γίγνοιτ' ἂν, τὸ δὲ μόνου βασιλέως
 ἔργον, τὸ συμπαθῆσαι τάλαιπωρηθεῖσι καὶ εἰς οὐδὲν ἰσχύος ἦκουσι καὶ
 μὴ μέχρι τῶνδε στήναι ἀλλὰ καὶ μᾶλλον λέναι συμπαθεῖα τῶν μεγίστων
 συγγενείας καὶ αἵματος ἀξιοῦντα. εἴτε γὰρ ἐκείνους ἀπαιτοῦμεν ἡττη-
 θῆναι μάχῃ, πάντων μάλιστα κατεστράφαται καὶ σιγᾶν οὐκ ἐνὶ δήριου
 65 ποῖ τὸ βλάβος προσεχώρει σφίσι, εἴτ' ἐνδείκνυσθαι δεῖ φιλανθρωπεύμα
 f. 31^r τὸν αὐτοκράτορα ἀπαλλάττοντα κινδύνων τοῦς ἠλωκότας | πρὶν, οὐθ'
 ἕστερον οὐδ' ἂν τὸν ἅπαντα συμβαίη βίον ἐκόντων ὄντων παρεισεφθά-

60 post τὸ μὲν spatium unius vocis vacuum in cod.

41 - 42 κινουμένην ~ πλημμυλοῦσαν : Ἐννοεῖ τὰς προθέσεις τῶν Δυτικῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Ἀνατολῆς πρ. U. V. Bosch, Kaiser Andronikos III. Palaiologos, Amsterdam 1965, σ. 84 καὶ σημ. 1.

43 κρηπίδα βαλλομένη : Πβ. Εὐριπ. Ἡρ. Μαιν. 1261.

48 Περὶ Τριβαλλῶν (= Σέρβων) βλ. προσφάτως Δ. Ἰ. Πολέμη, Δύο ποιήματα τοῦ Ἰωάννου Δούκα, Ἑλληνικά 28, 1975, σ. 79, σημ. 4.

ρη, ἀλλὰ πόρρω τῆς πράξεως ἀπηλάθη καὶ γένη πρὸς ἀλλήλων ἠλλοτριω-
μένα καὶ γνώμη καὶ χειρὶ μαχόμενα δημοσεῖν ἐπεισθη ἐπὶ κοινού κρα-
70 τῆρος σπεισάμενα τὴν εἰρήνην καὶ Θεῶν προδήλως ἀπαρξάμενα.

Καὶ ἀνῆει βασιλεὺς αὐθις κοινὸς ἀρμοστῆς τῶν ἐθνῶν ἀναφανείς
οὐ λίθοις τειχιῶν ἔφη τις οὐδὲ πλῆθοις τὴν χώραν οὐδ' ἐρυμνοὺς κατει-
λημμένος οὐδ' ἀκρας ἐπὶ λόφων ἀσφαλισάμενος, ὧν πρόσθεν οὐδὲν ἦν
ὄντων ὄφελος, ἀλλ' ἄλλως διαπάνη καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων ὄλεθρος,
75 σεσωσμένου τοῦ φύσει μαχομένου καὶ διειστώτος. ἦδει καὶ γὰρ βασι-
λεὺς ὧς, εἰ τοιούτων καθάπαξ ἐπιμελοῖτο, οὐδὲν ἔσται πλέον ἀμφοτέ-
ροις εἰς θρασυτάτην τοῦ θυμουμένου, μᾶλλον δὲ καὶ προσεπαύξει τὴν
δραγὴν εἰς ἰσοπαλὲς μετὰ τὸν ἀνθιστάμενον, εἰ δὲ πρῶτον ἀρξαιτ' ἀν
θεραπεύειν οἰκειούμενος τὴν γνώμην καὶ γοητεύειν φιλανθρωπία καὶ
80 τῶν τιμιωτάτων μετουσίᾳ, τάχ' ἀν ἠλιπίε περιέσεσθαι τῆς κακίας. καὶ
μέντοι παρήλαθε τὰς ἐλπίδας τοῖς ἔργοις καὶ κοινὴ χορεία κατέχει τὰ
γένη ἀσμένως ἀλλήλων πεπειραμένα. ὦ σώματος ἑνὸς τοσαῦτα κατωρ-
θωκότος, ὦ λόγων ἐπινοίας, δι' ἣν οὐδενὸς τῶν μαχομένων δεῖ. τί το-
σοῦτον εἰπεῖν ἀν ἔχοι τις Ἡρακλέα κατωρθωκότα; ποῖαι Ῥωμύλου γυ-
85 ναικῶν ἀρπαγαὶ βίαιοι; πόσοις Καῖσαρ ἀν αἵμασιν ἐκοινοῦτο τοιοῦτό
τι πεπραχώς; ἦδη μὲν οὖν ἔφησέ τις ἀρχαῖος σοφιστῆς χαριζόμενος
Ἀλεξάνδρῳ μετὰ μάχης ἦδη καὶ τρόπαια τῷ Δαριεῖον θρόνῳ καθιδρυ-
μένῳ καὶ γάμοις ταῖς Περσίαι θυομένῳ οἰχομένους ὀλοφύρεσθαι τοὺς
πάλαι Μακεδόνας τηλικαύτης θέας ἀπολειφθέντας. καὶ ἦν δὲ ἀληθῶς
90 ἔκτοπον καὶ ἠδὲ θέαμα ὁ βασιλεὺς προμνόμενος ταῖς Περσῶν κόραις,
ὡς ἔδει δικαίως σφάττεσθαι, τῆς εὐωχίας ἐστιάτωρ καὶ χορηγὸς αὐτὸς
δεικνύμενος...

f. 31^v ... ἐνταῦθα δὲ θυγάτηρ Χάρισι σεμναῖς θεαῖς ἀμλλωμένη τοῖς προσώ-
ποις καὶ νικῶσα πάσας ὄρα, καλλονῆς εἰκόνη, ἧς μ ὄ ν η ς θ ἡ λ ε ο ς
95 ἔ τ ι π α τ ἦ ρ, παρήμι δὲ τὸ πόρρω διωκῆσθαι καὶ ἀήθει συνεῖναι
χῶρῳ τῶν γονέων ἀμφοτέρων ἀποτμηθεῖσαν, τὸ πέρασ δὲ τῆς χρείας
τῶν γάμων, κἀν ἐμοὶ σιγῶτο, ἐγγυᾶται π ᾶ σ α Θ ρ ῥ κ η β α ρ β ᾶ
ρ ω ν ἔ κ δ ρ ο μ ἦ ς ἄ π η λ λ α γ μ ἔ ν η ...

[Ἐν τοῖς λοιποῖς ἐπαινεῖται ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ ἀρεταῖς καὶ τῇ
περὶ τὸ ὑπήκοον μερίμνῃ]

84 - 85 Ῥωμύλου ~ βίαιοι : Πβ. Διον. Ἀλικ. Ῥωμ. Ἀρχ. Β', XXX, Πλούτ.
Ῥωμύλος 14 - 15.

86 ἀρχαῖος σοφιστῆς : Πλάτ., Περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης ἢ ἀρετῆς Α', 329D-E.

88 γάμοις ~ θυομένῳ : Πβ. Ἀρριανοῦ Ἀλεξ. Ἀνάβ. VII, 4, 4-a.

Ἐφ' ὅσον πλέον μετὰ τάνωτέρω ἢ σχέσις τοῦ Γεωργίου Γαλησιώτου πρὸς τὴν συγγραφὴν τῆς μονωδίας εἰς τὸν Μανουὴλ Ὀλόβωλον δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῆ, πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸν ὅτι ὁ νεαρὸς προστατευόμενος τοῦ Γρηγορίου Κυπρίου ἐφοίτησε παρὰ τῷ ῥήτορι τῶν ῥητόρων, διήκουσεν αὐτοῦ ἐπισταμένως καὶ συνῆν αὐτῷ πλέον ἢ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ὥστε νὰ ἐμπιστευθῆ παρὰ τούτου τὴν φύλαξιν ἀγνώστων τοῖς πολλοῖς γεγονότων τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ βίου (προφανῶς ἐπαινετικῶν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς πνευματικῆς ζωῆς αὐτοῦ). Ὅτι δὲ ὑπῆρξε τῶν τελευταίων μαθητῶν καὶ συνδιατριβόντων ἐκείνῳ προκύπτει σαφῶς ἐξ ὧν λέγει ἐν στ. 69 - 87, ὅτι εἶχεν ἀνάγκην εἰσεῖν, τῆς καθοδηγήσεως τοῦ θανόντος διδασκάλου, ἐν μάλιστα ἐν στ. 10 κατατάσσει εἰς τοὺς εὐεργέτας αὐτοῦ, ὡς πρὸ τούτου τὸν Γρηγόριον Κύπριον. Ἄλλη διαπίστωσις εἶναι τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας τοῦ μονωδοῦντος καὶ ὅτι συνεδέετο διὰ συγγενείας, ἀν μὴ γνωστῆς, πάντως στενῆς πρὸς ἐκεῖνον καὶ ἴσως διὰ τοῦτο ἐγένετο καὶ μαθητῆς αὐτοῦ.

Πότε ὁμως εἰσῆλθεν εἰς τὸν χορὸν τῶν περὶ τὸν Ὀλόβωλον ὁ νεαρὸς Γεώργιος Γαλησιώτης; Τὸ ἔτος γεννήσεως αὐτοῦ δὲν πρέπει νὰ μετακινήθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρω προσδιορισθέντος χρονικοῦ διαστήματος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1278 - 1280 πρὸς τὰ ὀπίσω, διότι, τὸ ἀρκούντως προκεχωρηκὸς ἔτος θανάτου αὐτοῦ (κατὰ ἢ μετὰ τὸ 1357, ὅτε ἐγράφη τὸ τελευταῖον αὐτόγραφον αὐτοῦ¹) δὲν ἐπιτρέπει ὅπως ἢ οὐχὶ κατὰ τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς συμπεραινομένη μακροβιότης αὐτοῦ (ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ καὶ ὁ φίλος τούτου Μανουὴλ - Ματθαῖος Γαβαλάς 1271 / 2 -

1. Ἐν τῷ κώδικι τῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν πρακτικῶν τοῦ οἰκ. πατριαρχείου Vind. hist. gr. 47, φφ. 160^v - 163^v, πβ. Κουρούση, Γαβαλάς, Α', σ. 368. Εἶναι βεβαίως ἐκπληκτικὴ ἡ δξυδέρχεια τῶν γερόντων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὥστε ἐν ἡλικίᾳ ἐγγιζούσῃ τὰ ὀγδοήκοντα νὰ βλέπουν νὰ γράφουν προφανῶς ἀκόπως. Ὅτι ὁ Γαλησιώτης δὲν ὑπέφερον ἐκ πρεσβυωπίας προκύπτει καὶ ἐξ εἰδήσεως τοῦ τότε Ἡρακλείας Φιλοθέου Κοκκίνου τῷ 1351, ὅτι ἀνέγνωσεν ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ μέρος τοῦ συνοδικοῦ κατὰ τῶν ἀντιπαλαμιτῶν τόμου τοῦ 1351 : τρεῖς δ' ἡμεῖν οἱ κατὰ διαδοχὴν ἀνεγνωκότες ἐκεῖνον, Γαλησιώτης φημί καὶ Μάξιμος ὁ σοφὸς καὶ τρίτος ἐπ' ἐκείνοισι ὁ Ἡρακλείας... Φιλοθέου Ἀντιρρητικὸς πρῶτος κατὰ Γρηγορᾶ, PG 151, 781 C. Ὑπάρχει ὁμως καὶ ἡ ἀντίθετος μαρτυρία περὶ τῆς γηραιᾶς μητρὸς τοῦ Ἰω. Καντακουζηνοῦ Θεοδώρου, ὡς ὁμολογεῖ ἡ ἴδια ἐν ἐκδοτηρίῳ γραμματι ὑπὲρ τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου τοῦ 1238 : τῶν δέ μοι... ταυτὸν σχεδὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς πασχούσῃ, τὰ ἐγγυτάτω (sc. τοὺς γονεῖς αὐτῆς) μὴ δυναμένη καθορᾶν εἰς μίμησιν... (P. Lemerle, Actes de Kutlumus, texte, Paris 1945, σ. 85, a-g).

1355/60) μηκυνθῆ ἔτι μᾶλλον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου Κυπρίου ὁ Γαλησιώτης ἦγε κατὰ ταῦτα ἡλικίαν τὸ πολὺ 12 ἐτῶν καὶ θὰ εἶχεν εἰσαχθῆ εἰς τὴν ἐγκύκλιον παιδείου. "Ἐν ἐξῆλθεν αὐτῆς δεκαεξαετής, ὡς καὶ ὁ Γεώργιος Ἀκροπολίτης παλαιότερον¹, παρὰ τῷ Ὀλοβώλῳ πρέπει νὰ ἤρξατο φοιτῶν μεταξύ τῶν ἐτῶν 1294 - 1296 καὶ μάλιστα νὰ διέτριψε παρ' αὐτῷ οὐχὶ βραχὺν χρόνον, ὥστε νὰ ὁμολογῆ ὅτι συνεσχόλακεν αὐτῷ μάλιστα πάντων ἐπ' ὠφελεία (μονωδία, στ. 14 - 15). "Ὅτι δὲ ὁ ῥήτωρ τῶν ῥητόρων ἐδίδασκεν ἐν τῇ ἀνωτάτῃ βαθμίδι τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐλέχθη ἤδη², ἐδίδασκε δὲ τοῦλάχιστον ἐπὶ Μιχαὴλ Η' γραμματικὴν, λογικὴν καὶ ῥητορικὴν³ καὶ ἴσως ἐξηκολούθει καὶ ἐπὶ Ἀνδρονίκου Β' διδάσκων χάριν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κυρίως.

Ὁ χρόνος ἕμως τῆς μαθητείας αὐτοῦ σχετίζεται ἀμέσως πρὸς τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ Ὀλοβώλου, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἐξακριβωθῆ εἰσέτι. Πάντως τῷ 1294 μεμαρτυρημένως ζῆ καὶ μετ' αὐτοῦ, ὀρθοδόξου, ἔχει σχέσεις ὁ λατῖνος μοναχὸς Σίμων ὁ ΚΠολίτης ἐξ Εὐρίπου⁴, ὅστις καὶ πραγματεῖαν περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀπηύθυνεν αὐτῷ⁵. Πρὸς τὸν Ὀλοβώλον περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἐπεμψεν ἐπιστολὰς σφζομένας ὁ Κωνσταντῖνος Ἀκροπολίτης. Ἐκ τῶν ὀλίγων ἐνεπιγράφων ἐπιστολῶν τούτου αἱ ς', ζ', ιβ' καὶ λζ' φέρουν ἐπιγραφάς: «Τῷ ῥήτορι», «Τῷ αὐτῷ», «Τῷ ῥήτορι Ὀλοβώλῳ» καὶ «Τῷ ῥήτορι» ἀντιστοίχως. Πλὴν τῆς ἐπ. ιβ' τῆς ἐπιγραφούσης τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ αἱ λοιπαὶ νομίζω ὅτι εἰς αὐτὸν ἀπευθύνονται, ὡς εἶναι προφανὲς ἐκ τῆς

1. Γ. Ἀκροπολίτου Χρονικὴ Συγγραφή, σ. 46, 12-15 (Heisenberg).

2. Ἡ μεταγενεστέρα μαρτυρία τοῦ Κωνσταντίνου Ἀκροπολίτου ἐν ἐπ. ρκα' αὐτοῦ, ὅτι λόγιός τις Θεσσαλονικεὺς ἐποίησεν ἐν ΚΠόλει τὸ πρῶτον παρὰ τῷ Ὀλοβώλῳ καὶ εἶτα παρὰ τῷ Γεωργίῳ Ἀκροπολίτῃ μετὰ τοῦτον ἐφ' ὑψηλοτέροις μαθήμασι (Κουρούση, Γλυκός, σ. 337, σημ. 2), ἴσως ἐγράφη ὅπως ἐξάρη τὴν διδασκαλίαν φιλοσοφικῶν μαθημάτων ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐναντι τῆς κυρίως ῥητορικῆς τοῦ Ὀλοβώλου καὶ ἀπηχεῖ τὴν πρῶτον διδασκαλικὴν δραστηριότητα τούτου, ὅτε ζζη εἰσέτι ὁ Γ. Ἀκροπολίτης († 1282) καὶ ἐξηκολούθει διδάσκων.

3. F. Fuchs, Die höheren Schulen..., σ. 58.

4. R. - J. Loenertz, La société des frères pègrinants, τ. I, Rome 1987, σ. 78, σημ. 12· πβ. καὶ A. Dondaine, «Contra Græcos», premiers écrits polémiques de Dominicains d'Orient, Archivum Fratrum Prædicatorum XXI, 1951, σ. 406, σημ. 50, καὶ παλαιότερον M. Treu, Eustathii Macrembolitæ quæ feruntur ænigmata, Programm des königl. Friedrichs - Gymnasiums zu Breslau, Breslau 1893, σ. 26.

5. A. Dondaine, αὐτόθι, σ. 405.

ἀναγνώσεως τῶν κατωτέρω ἐπανεκδιδομένων¹ κειμένων αὐτῶν, ἐνθα ἐπαναλαμβάνονται οἱ αὐτοὶ χαρακτηρισμοὶ τοῦ ῥήτορος, φιλοσόφου καὶ σοφοῦ παραλήπτου φίλου τοῦ ἐπιστολογράφου [καὶ ὁ Γρηγόριος Κύπριος ἐν ἐπ. ρκβ' «Ῥήτορι τῷ Ὀλοβώλῳ» προσφωνεῖ αὐτόν : σοφώτατε καὶ τιμιώτατε].

1. Ἔχουν ἐκδοθῆ παλαιότερον εἰς τὴν ὡς ἄνω δυσεύτερον ἐκδοσὶν τοῦ Μ. Treu, Eustathii Macrembolitæ... ænigmata, σσ. 28 - 30, συνδεθεῖσαι πᾶσαι πρὸς τὸν Ὀλοβῶλον.

Ambr. H 81 sup.

(Κωνσταντίνου Ἀκροπολίτου ἐπιστολαί)

(gr. 442)

ς' Τῷ ῥήτορι

1. 270^v Εἰ μὲν γὰρ καὶ ῥήτωρ, εἰ δὲ καὶ φιλόσοφος καὶ σοφός, ἐὼ δ' εἰ-
 πεῖν ὡς καὶ τὴν κρείττω φιλοσοφίαν φιλοσοφεῖς ἐκ μακροῦ. εὐθύμει
 παρακαλοῦ πεῖθῃ τ[ε] σαυτὸν ὡς βουλευτὰ τὰ ἀβούλητα φέρειν· οὕτω
 5 γὰρ τῶν συμπιπτόντων ἀτιαρῶν περιγίνοιο καὶ ὁ ῥήτωρ φιλοσοφῶν
 εἴης ἢ μᾶλλον ὁ καὶ ἀμφω εὐδοκιμῶν καὶ ἀμφοτέροις ἄκρος ἀμφοῖν
 τε ὁμοῦ καὶ μᾶλλον τῷ κρείττονι κρείττων τῶν δυσχερῶν ἀναφαίνοιο.
 περὶ δὲ τῆς ἡμετέρας ἀρωγῆς τί ἂν σοι καὶ γράφοιμεν; συκίνηθι ἴσθι
 μετακαλούμενος.

8 ἀρωγῆς : ἀγωγῆς Τρου

ζ' Τῷ αὐτῷ

Τάχ' ἂν σε μὴ χρηστὰ περὶ ἐμοῦ δεδειλιάκειν ὑπολαβ[εῖν], εἰ μὴ
 πως ὑπέβαλεν ἢ ἐκ μακροῦ συνήθεια μηδὲν ἂν ποτε φλαῦρον περὶ ἡμῶν
 1. 271^r τὸν σοφὸν ἐν νῷ βα[λεῖν] | ῥήτορα. φλαῦρον δὲ τί ἂν εἴη μᾶλλον ἢ τὸ
 5 περιδεῖν ἄνδρα σεμνὸν οὕτω καὶ τὰ πάντα αἰδέσιμον; τὸ δ' αἴτιον, εἰ
 βούλει μαθεῖν, τοῦ μὴ διακομισθῆναι τῇ σεβασμιότητι σου παρ' ἡμῶν
 γράμματα, ὁ γραμματοδιακομιστῆς δις ἡμῖν οὐκ ἐπέστη. συγγνώμης δ'
 ὁ ἄνθρωπος ἄξιος· πρωίας μὲν γὰρ ἦν ἡμῖν τὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ὀμιλίας,
 μεσούσης δὲ σχεδὸν τῆς μετὰ τὴν ἡμέραν ταύτην νυκτὸς συχνὰ τῶν τῆς
 10 Κωνσταντίνου τὸ παμφάγον δραξάμενον πῦρ τὰ μέγιστα τοὺς τε ἐνόη-
 τας τοὺς τε παρευρεθέντας αὐτῇ διηνώχληκεν. ὅθεν ὡς εἰκὸς κἀκεῖνος
 ἐκθροηθεὶς οὐκ ἐπεδήμησεν ἡμῖν ὡς ὑπέσχετο. ἡμεῖς δὲ μὴ δι' ὄτου ἂν
 τὸ πρὸς βούλησιν ἐκπλήσαιμεν ἔχοντες ὡς περιπεφρονηκότες ἐδόξαμεν,
 ἀλλ' οὐκ ἂν ποτε τῷ σοφωτάτῳ σοι καὶ ἀκριβεῖ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπιγνώ-
 15 μωνι. ὄγλαινοις εὐθυμοίης, ὁ σοφὸς ταῖς ἀληθείαις ῥήτωρ, οὐ σοφιστής.

8 μὲν γὰρ in marg.

1. 271^v

ιβ' Τῷ ῥήτορι Ὀλοβόλω

Τῷ ἐν φιλοσόφοις σοφῷ καὶ ῥήτορι ῥητόρων τὴν ἀξία[ν] ἕμα καὶ
 τὴν πρὸ τῆς ἀξίας ἐξ ἐνεργείας ὑπεροχή[ν] καὶ διὰ τῆς ἐν ἀμφοῖν

1 Ὀλοβόλω : -βό- ex βώ cod.

ἔξω ἀρίστων λόγων γεννήτ[ορι] καὶ ἀρίστων λόγων διατητῆ τὸν
 5 λόγον καταπιστεύω τὴν ψῆφον ἀναμένων καὶ περὶ τῆς λευκῆς δεδ[ιώως].
 οἶδα μὲν γὰρ φιλοῦντα καὶ ἐν τοῖς μάλιστα με τάττ[οντα] τῶν ἐπιτη-
 δειων, οἶδα δὲ καὶ μετὰ Ἀριστοτέλους φιλι[τέραν] τοῦ φίλου ποιούμενον
 τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐδενὶ τῶ [άν] τρώπῳ δεκάσσοντα.

7 Ἀριστοτέλους: Πβ. Ἀριστ. Ἡθ. Νικ. 1096a 14 - 17.

f. 282^v

λζ' Τῷ ῥήτορι

Ἀνσχεραίνεις ὡς ἐπιστέλλων δηλοῖς οἷς ἀποδημεῖς τῆς Κωνσταν-
 τίνου σοφ[ώ]τατε. καὶ τοῦτο δικαίως· βασιλῆς τε γὰρ αὕτη τῶν πόλεων
 καὶ συχνοῖς περιρρομένη τοῖς ἀγαθοῖς καὶ παντοίαις ἀγλαῖζομένη ταῖς
 5 χάρισι, τὸ δὲ κρεῖττον καὶ λόγων ἐστ[ία] καὶ προτανεῖον σοφίας, ὅσα
 δὴ πάλαι ταῖς Ἀθήναις πρὸς τῶν τιμῶντων λόγους καὶ παιδείαν ἐπιτε-
 φήμιστο καὶ πλείω δ' ἂν ἐκ τοῦ δικαίου τούτων ἀκούσειεν. ἀλλ' ἴσθι
 ὡς, εἰ γνώης τὸν ἐνταῦθα σάλον καὶ τὴν κοινὴν ἀνακύκη[σιν], χά-
 ριτας ἀνομολογήσεις Θεῷ, ὅτι σὲ τῶν ἐνθάδε πόρρω πεποίηκεν. ἀλλὰ
 10 τί λέγω; Ἱερεμίου τάχα ἂν ἀναλάβ[οις] θρηνον, εἰ τὰ τῆς μεγαλοπό-
 λεως ὡς ἔχουσι πείθοιο καὶ τὴν νέαν Σιών ἀποκλαύση τὰ παραπλήσια.
 οὕτω τὰ κατ' αὐτὴν ἔχουσι. σὺ δ' εἴης ὑγιαίνων καὶ δεινοῦ παντός ἀεὶ
 πόρρω γίνοιο.

3 - 7 Προσθετέον καὶ τὸ κείμενον τοῦτο εἰς τὰ παρὰ E. Fenster, *Laudes Constantinopolitanæ*, München 1963, σσ. 176 - 178, περὶ Κ. Ἀκροπολίτου δια-
 λαμβανόμενα.

Ὁ χρόνος συντάξεως τῶν ἐπιστολῶν τούτων εἶναι ὁπωσδήποτε τὰ πρὸ τοῦ 1296 ἔτη¹, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκριβὲς ἂν ἡ πυρκαϊὰ τῆς ἐπ. ζ' εἶναι ἡ τοῦ ἔτους 1291 μεσοῦντος Νοεμβρίου². Οὐδὲ ὁ σάλος καὶ ἡ ἐν ΚΠόλει κοινὴ ἀνακύκλισις εἶναι σαφὲς τί ὑπαινίσσονται· ἐὰν τὰ κατὰ τὴν ἀποστασίαν τοῦ γαμβροῦ τοῦ Κ. Ἀκροπολίτου, τοῦ πιγκέρνου Ἀλεξίου Φιλανθρωπηνοῦ, εὐρισκόμεθα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1296, ὅτε κατὰ τὸν Παχυμέρην Ἑκατομβαιῶνος πρώτη (= 1η Ἰανουαρίου 1296) ἀναγγελομένης τῆς ἀποστασίας τοῦ ἤδη τυφλωθέντος λήγοντος τοῦ 1295 πιγκέρνου θόρυβος ἦν αὐτίκα καὶ θυμὸς καὶ ἀθυμία τὴν ἀγγελίαν ἐμεριζέτην, ὅθεν καὶ δοκούσης ἐτι τῆς ἀποστασίας συνίστασθαι δεινὰ ἐπιόουν καὶ τὸ πᾶν ἐν ἐκείνοις κράτος καταλύεσθαι ᾤοντο καὶ ὡς ἀφαιρεθέντες τὸ τῆς ἀρχῆς πλῆρον καὶ περὶ τοῦ λειπομένου ἐφρόντιζον καὶ δεινὴ τις κατελήφει κατήφεια κατὰ τὰ ἀνάκτορα³. Ὁ σάλος οὗτος ὁπωσδήποτε εἶχε μέγαν ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Φιλανθρωπηνοῦ καὶ τοῦτο ἀπηχεῖται ἴσως ἐν τῇ ἐπιστολῇ. Δὲν ἀποκλείεται λοιπὸν ἡ ἐπ. λζ' νὰ ἐπέμφθη εἰς τὸν Ὀλόβωλον ἀρχομένου τοῦ 1296, ὅτε ὁπωσδήποτε ἀποδεικνύεται ὅτι ζῆ καὶ μάλιστα διατρίβει ἐκτὸς τῆς ΚΠόλεως (προφανῶς προσωρινῶς) δυσχεραίνων ἐπὶ τούτῳ, ὅπως δὲν ἀποκλείεται νὰ ἔζη καὶ μετὰ τὸ 1300, ὃ γεννηθεὶς περὶ τὸ 1240 Ὀλόβωλος, ὥστε νὰ συνεσχόλασεν αὐτῷ ἐπὶ ἔτη ὁ Γαλησιώτης. *Terminus ante quem* πάντως ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ ὑπὸ προσδιορισμὸν ἔτους θανάτου αὐτοῦ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ χρόνος συντάξεως τῆς ἀνωτέρω (σ. 368, σημ. 2) ἐπ. ρκα' τοῦ Κ. Ἀκροπολίτου πεμφθείσης πιθανώτατα ἐντὸς τῶν ἐτῶν 1310 - 1314⁴, ἐνθα ὁ Ὀλόβωλος κατατάσσεται εἰς τοὺς περιεδομένους ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ (ἀγοντος τὸ

1. Βλ. Κουρούση, Γλυκός, σ. 337, σημ. 1.

2. Παχυμέρης, Ἄνδρὸν. Παλ. II, 25 : II, 178,9 - 180,8. Τὰ τῆς χρονολογίας βλ. παρὰ A. M. Schneider, Brände in Konstantinopel, BZ 41, 1941, σ. 387. Πβ. καὶ M. Treu, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 29. Περὶ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1291 ὁ Παχυμέρης λέγει ὅτι ἐπ' ἀρχὰς λύχνων, ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως, ὅπου τὸ τῆς ἀγορᾶς μεσαίτατον, ἀπὸ τῆς βασιλικῆς λεγομένης πύλης ἄρχεται τὸ δεινὸν (σ. 178,9-11)· ἐὰν τὸ αὐτὸ δεινὸν ἀναφέρει καὶ ὁ Ἀκροπολίτης, τότε τὸ μεσοῦσης σχεδὸν τῆς νυκτὸς εἶναι ὁ χρόνος τῆς μεγίστης ἐξάψεως τοῦ πυρός;

3. Παχυμέρης, Ἄνδρὸν. Παλ. III, 12 : II, 229,10 - 230,8. Πβ. καὶ P. Schreiner, Zur Geschichte Philadelphias im 14. Jahrhundert (1293 - 1390), OCP XXXV, 1969, σ. 383. Κατὰ M. Treu, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 30, ἡ ἐπ. ἐπέμφθη τῷ 1293.

4. Κουρούση, Γλυκός, σσ. 337 - 340. Ἐκδέδεται τὸ πρῶτον ὑπὸ M. Treu, ἐνθ' ἄνωτ., σσ. 30 - 31.

ἐξηκοστὸν ἔτος, ὅτε ἔγραφε) Κ. Ἀκροπολίτου σοφοῦς προφανῶς μὴ ζῶντας τότε, οἷος ἦτο ὁ πατήρ αὐτοῦ (τοῖς περιωδομένοις τῶν ἐφ' ἡμῶν σοφοῖς . . . Ὀλοβῶλω τῷ πάντῳ τῷ ἐμῷ τε πατρί . . .).

Καίτοι, ὡς λέγει, προῶρως ἐστερήθη τοῦ διδασκάλου ὁ Γαλησιώτης δὲν ὑπέρειε εἰς παιδείαν ἐν μέσῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων κληρικῶν μετείχε τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς καὶ ὀπωσθήποτε καὶ ἡ φοίτησις παρὰ τῷ Θεόδωρῳ Ξανθοπούλῳ ἀπέβη εἰς αὐτὸν ὠφέλιμος. Καὶ ἡ ἀνάδειξις εἰς π ρ ω τ ἔ κ δ ι κ ο ν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἀξίωμα δηλαδὴ τὸ ὁποῖον κατεῖχεν ὁμοῦ μετὰ τοῦ τοῦ δικαιοφύλακος πρὸ αὐτοῦ προφανῶς ὁ πολυτίτωρ Γεώργιος Παχυμέρης¹, δὲν εἶναι ἀσχετος πρὸς τὴν παιδείαν αὐτοῦ. Ὁ Παχυμέρης πρέπει νὰ ἀπέθανε περὶ τὸ 1310, μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ, μὴ μαρτυρουμένου ἑτέρου πρωτεκδικίου, θὰ ὀνομάσθῃ πρωτεκδικιος ὁ Γαλησιώτης, ἐνῶ εἰς τὸ ὄφθικιον τοῦ δικαιοφύλακος ἀνεδείχθη μετὰ τὸν Παχυμέρην ὁ Γρηγόριος Κλειδάς². Ἄν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀπηύθυνεν εἰς τὸν Γαλησιώτην τὴν ἐπ. νβ' ὁ Θεόδωρος Ὑρακηνός³ δὲν εἶναι γνωστόν· πάντως ὅτε εἶχεν οὗτος ποιάν ἡλικίαν καὶ ἐθεωρεῖτο ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐκφέρῃ ὀρθὴν κρίσιν ἐπὶ λογοτεχνικῶν κειμένων, ὡς τῶν ἐ π ὠ ν τὰ ὁποῖα ἐπεμψεν αὐτῷ ἐκεῖνος, καὶ νὰ προσφωνηθῇ σοφώτατος (εἰ μὲν διὰ τῶν ἐπῶν ἦλθες, σοφώτατε, οἶδ' ὅτι καὶ ψῆφον αὐτοῖς δικαίαν ἔχεις ἐξενεγκῶν, σ. 16). Μᾶλλον ἐπέμφθη ἡ ἐπιστολὴ μετὰ τὸ 1310.

Σκοπὸς τῆς μελέτης ταύτης ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὸ δυνατόν ἐξιχνίασις τῶν πρώτων σταθμῶν τοῦ βίου τοῦ Γεωργίου Γαλησιώτου, οὐχὶ ἀσημάντου λογίου τῶν χρόνων τῶν πρώτων Παλαιολόγων. Κατήγετο ἐξ οἰκογενείας Γαλησιωτῶν τοῦ Ἀδραμυττίου καὶ ἐγεννήθη εἴτε ἐκεῖ εἴτε πιθανώτερον ἐν ΚΠόλει κατὰ τὰ ἔτη 1278 - 1280. Ἐτυχεν ἐνωρὶς τῆς φροντίδος τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Κυπρίου, ὅστις φαίνεται ἐξη-

1. ὡς λέγει ὁ ἴδιος ἐν προομίῳ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ (Μιχ. Παλ., I, 1 : I, 11, 1-6) : . . . κλήρω σωθεῖς θεῖω καὶ ἀξιώμασιν ἐκκλησιαστικοῖς διαπρέφας καὶ ἕως καὶ ἐς π ρ ω τ ἔ κ δ ι κ ο υ φθάσας τιμῆν, ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀνακτόρων εἰς δικαιοφύλακα τιμηθεῖς . . . Ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικά ἀξιώματα τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ δικαιοφύλακος ἦσαν βασιλικοὶ τίτλοι (ἐν ἀνακτόρων) ἀπονεμόμενοι εἰς ἐκκλησιαστικοὺς βλ. D a r r o u z ὀ s, Ὁσφίκια, σ. 133, σημ. 4. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ῥήτωρ Ὀλοβῶλος ἔχει συνεχεῖς σχέσεις πρὸς τοὺς βασιλεῖς.

2. Κ ο υ ρ ο ῦ σ η, Γαβηλάς, Α', σ. 158.

3. F. J. G. la Porte-du Theil, Notices et extraits des manuscrits de la Bibliothèque nationale et autres bibliothèques VI, Paris 1800, σσ. 16 - 17.

σφάλισεν αὐτῷ πόρους ζωῆς καὶ ὤθησεν εἰς κτῆσιν παιδείας. Μετέσχε τοῦ περὶ τὸν ῥήτορα τῶν ῥητόρων Μανουὴλ - Μάξιμον Ὀλοβῶλον χοροῦ μαθητῶν καὶ συνεδέθη μάλιστα ἰδιαιτέρως μετ' αὐτοῦ ὡς ἔχων καὶ δεσμόν τινα συγγενείας, ὥστε ἔνεκα τούτου νὰ θρηνήσῃ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐν μοναδικῇ σωθείσῃ καὶ προσγραφείσῃ νῦν εἰς τοῦτον. Ἀνεδείχθη πρὸ τοῦ 1303 εἰς ὀφφικιάλιον ἄρχοντα τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου καὶ μετὰ τὸ 1310 φέρων τὸν βαθμὸν τοῦ διακόνου εἰσέρχεται εἰς τοὺς λεγομένους ἐξωκατακόλους ἄρχοντας ὀνομασθεῖς πρωτέκδικος, ἀξίωμα τὸ ὁποῖον θὰ διατηρήσῃ τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ 1334. Μετὰ ταῦτα ἀναδεικνύεται εἰς τὸ ἐπόμενον ἀξίωμα τοῦ σακελλίου καὶ παρατείνει τὸ ζῆν ἰσως καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ἔτους 1357. Μετέχει τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς καὶ διατηρεῖ σχέσεις καὶ πρὸς ἄλλα πρόσωπα κέρα τοῦ Ὀλοβῶλου, ὡς τὸν Θεόδωρον Ξανθόπουλον, τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Ἰερεμίαν, τὸν Μανουὴλ - Ματθαῖον Γαβαλᾶν, τὸν Θεόδωρον Ὑρτακηνόν, τὸν Γεώργιον Οἰναιώτην, συγγενῆ καὶ αὐτόν, καὶ ἄλλους κληρικούς καὶ λαϊκούς. Ἐκτὸς τῆς συγγραφικῆς δραστηριότητος ἐπεδείξατο καὶ ἱκανότητος οὐ τυχούσας κωδικογράφου γράψας κώδικας περιέχοντας τὰ ἔργα τοῦ προστάτου αὐτοῦ πατριάρχου Γρηγορίου Κυπρίου καὶ ἄλλους καὶ ὑπηρετήσας εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν πρακτικῶν ἐν τοῖς κωδικίοις τῶν συνοδικῶν παρασημειώσεων τοῦ πατριαρχείου.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΙΩ. ΚΟΥΤΡΟΥΣΗΣ